Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра географії та менеджменту туризму

«АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ»

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:
студентка IV курсу, 410 групи
спеціальності 242 «Туризм»

ОП «Міжнародний туризм»

Білоконь Марія Василівна

Керівник: кандидат географічних наук,
Доцент
Брик Степан Дмитрович

До захисту допущено
Протокол засідання кафедри № ____
від «___»_____ 2025 р.
Зав. кафедри _____ д. геогр. н., доцент КорольО.Д

Чернівці – 2025

Анотація

Дана кваліфікаційна робота присвячена всебічному дослідженню теоретико-методичних засад, сучасного стану та впливу туристичної інфраструктури на розвиток міжнародного туризму у Вінницькій області.

У роботі розглянуто основні поняття, структуру та класифікацію туристичної інфраструктури, а також проаналізовано ключові чинники, що впливають на її формування та динаміку розвитку. Висвітлено роль інфраструктурного забезпечення у формуванні туристичних потоків, підкреслюючи його значення для привабливості та конкурентоспроможності дестинації.

Проведено детальний аналіз сучасного стану туристичної інфраструктури Вінницької області, включаючи географію її об'єктів – транспортної мережі, засобів розміщення, закладів харчування та інформаційної підтримки. Окрему увагу приділено інвестиціям та реалізованим проєктам у цій сфері.

Досліджено вплив туристичної інфраструктури на міжнародний туризм у Вінницькій області. Проведено аналіз міжнародного туристичного потоку до регіону, встановлено взаємозв’язок між рівнем розвитку інфраструктури та привабливістю області для іноземних туристів. Визначено основні проблеми та окреслено перспективи розвитку міжнародного туризму через удосконалення інфраструктурного забезпечення.

Ключові слова: туристична інфраструктура, Вінницька область, міжнародний туризм, туристичні потоки, транспорт, розміщення, харчування, інвестиції, перспективи розвитку.

ABSTRACT

This qualification work is devoted to a comprehensive study of the theoretical and methodological foundations, current state and impact of tourism infrastructure on the development of international tourism in Vinnytsia region.

The paper examines the basic concepts, structure and classification of tourism infrastructure, as well as analyzes the key factors influencing its formation and

dynamics of development. The role of infrastructure provision in the formation of tourist flows is highlighted, emphasizing its importance for the attractiveness and competitiveness of the destination.

A detailed analysis of the current state of the tourist infrastructure of Vinnytsia region, including the geography of its facilities - transport network, accommodation, catering and information support - is carried out. Special attention is paid to investments and implemented projects in this area.

The impact of tourism infrastructure on international tourism in Vinnytsia region is studied. An analysis of the international tourist flow to the region is carried out, the relationship between the level of infrastructure development and the attractiveness of the region for foreign tourists is established. The main problems are identified and the prospects for the development of international tourism through the improvement of infrastructure are outlined.

Keywords: tourist infrastructure, Vinnytsia region, international tourism, tourist flows, transport, accommodation, catering, investment, development prospects.

ЗМІСТ

ВСТУП……...5

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ……8

1.1 Поняття туристичної інфраструктури, її структура та класифікація…….8

1.2 Чинники, що впливають на формування та розвиток туристичної інфраструктури……..17

1.3 Роль туристичної інфраструктури у формуванні туристичних потоків……24

РОЗДІЛ ІІ. АНАЛІЗ СТАНУ ТА РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ……31

2.1 Сучасний стан туристичної інфраструктури регіону ……....31

2.2 Географія об’єктів інфраструктури: транспорт, розміщення, харчування, інформаційна підтримка……..34

2.3 Інвестиції та проєкти у сфері туристичної інфраструктури……..45

РОЗДІЛ ІІІ. ВПЛИВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НА МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ……57

3.1 Аналіз міжнародного туристичного потоку до регіону ……57

3.2 Взаємозв’язок між інфраструктурою та привабливістю регіону для іноземних туристів ……60

3.3 Проблеми та перспективи розвитку міжнародного туризму на основі покращення інфраструктури…….65

ВИСНОВКИ……...73

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ……..76

ДОДАТКИ……...80

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний світ перебуває у стані безпрецедентних змін, що охоплюють усі сфери суспільного життя, і туристична галузь не є винятком. Міжнародний туризм утвердився як один з найдинамічніших та найвпливовіших секторів світової економіки, що генерує значні доходи, створює робочі місця та сприяє міжкультурному обміну. Його стрімкий розвиток є каталізатором для розбудови супутньої інфраструктури, яка, у свою чергу, суттєво підвищує привабливість дестинацій для іноземних відвідувачів.

Україна, володіючи багатющим історико-культурним надбанням, мальовничою природою та унікальними традиціями, має значний, але досі не повністю реалізований туристичний потенціал. Це особливо стосується регіонів, які за умови належного інфраструктурного забезпечення можуть стати потужними центрами залучення іноземних туристів. Вінницька область, з її вигідним географічним розташуванням, різноманітними природними ландшафтами та багатою історичною спадщиною, є одним із таких перспективних регіонів для розвитку міжнародного туризму. Однак, щоб повною мірою розкрити цей потенціал, необхідно системно підходити до розбудови та модернізації туристичної інфраструктури. Від її стану безпосередньо залежить привабливість регіону для іноземних туристів, рівень їхнього комфорту та готовність повернутися знову.

Саме тому дослідження теоретичних засад та практичних аспектів розвитку туристичної інфраструктури, її впливу на привабливість регіону для міжнародного туризму, а також аналіз її поточного стану та перспектив удосконалення на прикладі Вінницької області є надзвичайно актуальним. Це дозволить виявити існуючі проблеми, розробити ефективні рекомендації для стимулювання притоку іноземних туристів, що, своєю чергою, сприятиме економічному розвитку регіону та підвищенню його іміджу на міжнародній арені.

Метою роботи є комплексний аналіз впливу туристичної інфраструктури на розвиток міжнародного туризму у Вінницькій області та розробка пропозицій щодо її удосконалення.

Об'єктом дослідження є туристична інфраструктура Вінницької області.

Предметом дослідження є вплив туристичної інфраструктури на розвиток міжнародного туризму у Вінницькій області.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- визначити основні поняття та терміни, провести класифікацію туристичної

інфраструктури, а також проаналізувати її структурні елементи та фактори розвитку.

- дослідити особливості міжнародного туризму та його взаємозв'язок з

інфраструктурним забезпеченням.

- проаналізувати поточний стан та особливості туристичної інфраструктури

Вінницької області, включаючи основні об’єкти (транспорт, проживання, харчування) та культурну, а також рекреаційну інфраструктуру.

- оцінити вплив туристичної інфраструктури на туристичні потоки

іноземних громадян у регіоні.

- визначити проблеми та перспективи розвитку міжнародного туризму на основі покращення інфраструктури.

Методологічної основою для написання кваліфікаційної роботи, слугували праці таких науковців: Leiper N., Ангелко І., Бейдик О. О., Бондаренко М. П., Бордун О., Шевчук В., Монастирський В., Гловацька В. В., Долгопола Г. Є., Корабельникова Я. С., Задорожнюк Д. П., Мазуркевич І. О., Ільїна О. В., Калетнік Г. М., Мазур А. Г., Кальченко О. М., Король О. Д., Кривега К. В., Кузик С. П., Любіцева О. О., Мініч І. М., Кулініч О. В., Молнар О. С., Важинський Ф. А., Романович І. С., Новикова В. І., Роїна О. М., Сіренко К. В., Ставська Ю. В., Вовк В. Ю., Талалай В. В., Ткаченко Т. І., Школа І. М., Шульгіна Л. М.

Методи дослідження. У процесі написання кваліфікаційної роботи були використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: системний підхід – для всебічного аналізу взаємозв'язків елементів туристичної інфраструктури; аналіз і синтез – для вивчення окремих компонентів інфраструктури та узагальнення отриманих даних; статистичний метод – для обробки та інтерпретації даних щодо туристичних потоків; порівняльний метод – для зіставлення показників розвитку інфраструктури різних територій; метод узагальнення та конкретизації – для формулювання висновків та рекомендацій.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання розроблених рекомендацій місцевими органами влади, туристичними операторами та інвесторами для покращення туристичної інфраструктури Вінницької області та залучення більшої кількості іноземних туристів.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 84 сторінки, з яких основного тексту 68 сторінок. Перелік використаних джерел налічує 34 найменування.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

1.1 Поняття туристичної інфраструктури, її структура та класифікація

Розвиток туристичної індустрії неможливий без наявності належної туристичної інфраструктури, яка становить матеріально-технічну основу туризму та відіграє ключову роль у задоволенні потреб мандрівників. Туристична інфраструктура є одним із основних чинників, що забезпечує ефективне використання рекреаційних ресурсів у межах туристичних об'єктів. Щоб туристичні дестинації відповідали очікуванням і вимогам відвідувачів, необхідно здійснювати значні інвестиції саме в розвиток інфраструктурної бази туризму. У цьому контексті кожна країна повинна сприяти максимально ефективному використанню власного туристичного потенціалу, адже його привабливість здатна привернути велику кількість туристів. Із зростанням потоку туристів підвищується конкурентоспроможність туристичних напрямків, що, своєю чергою, сприяє збільшенню інвестицій у розвиток інфраструктури галузі.

Водночас, попри велику кількість наукових досліджень, присвячених розвитку туристичної інфраструктури, наразі відсутнє єдине універсальне визначення цього поняття, яке б влаштовувало як науковців, так і практиків. Це зумовлено різноманітністю підходів і авторських трактувань щодо її сутності.

Походження терміна «інфраструктура» в світовій літературі розглядається у двох основних напрямках. Перший напрям пов’язує його появу з галуззю будівництва, де інфраструктура розглядається як сукупність об’єктів, що створюють основу для зведення інших споруд. Другий напрям пов’язує термін із військовою сферою, вважаючи інфраструктуру системою споруд і комунікацій, необхідних для ефективного проведення військових дій.

У Законі України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про туризм» туристичну інфраструктуру (ТІ) визначають, як сукупність певних суб’єктів туристичної діяльності (готелі, кемпінги, мотелі, пансіонати, підприємства харчування, транспорту, заклади культури, спорту тощо), які забезпечують прийом, обслуговування та перевезення туристів [27]. Це визначення має важливе значення в українському контексті, оскільки воно окреслює коло юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, які безпосередньо надають послуги туристам і, таким чином, формують основу туристичної інфраструктури з правової точки зору. Таке розуміння поняття концентрується переважно на стороні пропозиції туристичних послуг, ідентифікуючи підприємства та організації, що безпосередньо взаємодіють з туристами. Це визначення також має регуляторний аспект, оскільки дозволяє державі встановлювати стандарти та вимоги до діяльності цих суб'єктів.

Ширше розуміння туристичної інфраструктури визначає її як сукупність підприємств та інституцій, які є територіальним, матеріальним та організаційним підґрунтям розвитку туризму. Таке визначення підкреслює допоміжну роль інфраструктури для всього туристичного сектору, охоплюючи не лише безпосередніх надавачів послуг, але й ширшу мережу елементів, що забезпечують функціонування та розвиток туризму в цілому. Воно акцентує увагу на системному характері туристичної інфраструктури, яка включає як матеріальні об'єкти (наприклад, будівлі, транспортні шляхи), так і нематеріальні аспекти, такі як організаційна структура та територіальне розташування. Для успішного розвитку туризму необхідна не лише наявність підприємств, що надають послуги, але й відповідне фізичне середовище та адміністративна система, що сприяє їхній взаємодії та загальній туристичній діяльності.

Функціональний підхід розглядає туристичну інфраструктуру як комплекс допоміжних структур у процесі створення туристичних турів. Відповідно до цього підходу, у складі інфраструктури туризму виокремлюються чотири основні блоки: транспортна інфраструктура,

організації, задіяні у здійсненні туристичних формальностей, організації, що здійснюють організаційно-правове та кадрово-наукове забезпечення індустрії туризму, а також підприємства, що займаються виробництвом та реалізацією товарів туристичного попиту. Ця точка зору розширює межі поняття, включаючи не лише статичні елементи, але й динамічні компоненти, що сприяють створенню та наданню туристичних послуг. Ефективне функціонування туризму залежить від налагодженої роботи транспортних мереж, чітких правових процедур, кваліфікованих кадрів та наявності товарів, що задовольняють потреби туристів.

Існує також розуміння туристичної інфраструктури як сукупності різноманітних об'єктів та послуг, що використовуються для задоволення потреб туристів у зручності та комфорті. Це визначення є більш орієнтованим на споживача, підкреслюючи, що головна мета туристичної інфраструктури полягає у забезпеченні позитивного та комфортного досвіду для відвідувачів. Якість та доступність інфраструктури безпосередньо впливають на задоволеність туристів та загальну привабливість туристичного напрямку. Туристи обирають місця для відпочинку, виходячи з їхньої здатності задовольнити потреби в розміщенні, транспорті, харчуванні та інших необхідних послугах.

Важливість дослідження поняття туристичної інфраструктури підтверджується наявністю наукових праць, присвячених саме загальній характеристиці цього терміна. Це свідчить про значний науковий інтерес до цієї концепції та постійні спроби її уточнення та вдосконалення в рамках туризмознавства.

На думку В. І. Новикової, інфраструктуру варто розуміти, як сукупність засобів, закладів, споруд, мереж та інших елементів матеріальнотехнічної бази, що допомагають здійснювати конкретний вид діяльності. Автор виділяє чотири види інфраструктури: соціальну, виробничу, універсальну та спеціалізовану [24].

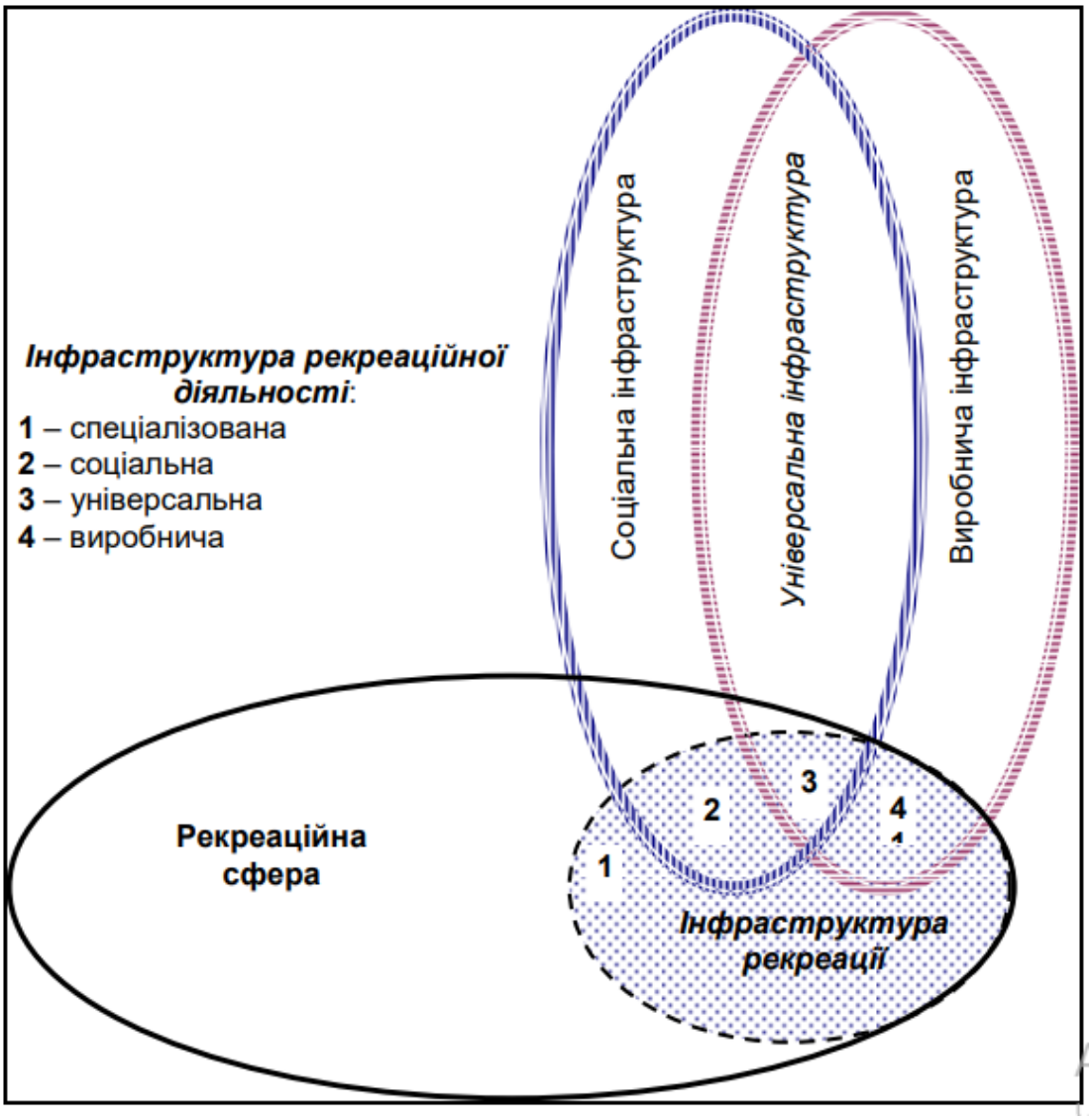


Рис. 1 Інфраструкутра рекреаційної діяльності [24]

Досить змістовне визначення туристичної інфраструктури подає І. М. Школа. На його думку, туристична інфраструктура — це сукупність спеціально створених рекреаційних об’єктів (санаторії, профілакторії, бази відпочинку, готелі, мотелі, хостели, садиби, заклади харчування, торгово-розважальні комплекси тощо) та додаткових об’єктів, призначених для загального користування і зведених здебільшого за кошти держави (транспортні шляхи — автомобільні та залізничні, пункти перетину кордону, аеропорти, медичні заклади, навчальні установи тощо). Слід наголосити, що хоча ця позиція є

обґрунтованою, варто враховувати, що сучасна туристична інфраструктура активно розвивається також завдяки приватним інвестиціям, а не лише державним [33].

У дослідженнях Г. Є. Долгополи та Я. С. Корабельнікової інфраструктура туризму трактується як сукупність будівель і споруд, транспортних засобів, закладів культури та мистецтва, а також інших об’єктів, які сприяють наданню туристичних послуг. Вчені поділяють туристичну інфраструктуру на дві основні категорії: основну (виробничу), до якої входять засоби розміщення, харчування та транспорт; і супутню — до якої належать заклади культури, об’єкти для відпочинку і розваг, спортивні установи, медичні заклади тощо [10].

С. П. Кузик розглядає туристичну інфраструктуру як цілісну систему, що включає дві взаємопов’язані підсистеми — соціальну та виробничу. Дослідник підкреслює, що туристична інфраструктура суттєво впливає на формування туристичних регіонів, їхню спеціалізацію та функціональне призначення. До її складу він відносить установи та заклади, діяльність яких спрямована на задоволення потреб туристів, а також об’єкти транспортного сполучення й розміщення [17].

У науковій літературі існують різні підходи до визначення кількості та типів складових туристичної інфраструктури. Згідно з даними Форуму з туризму та транспорту (Tourism and Transport Forum, 2012), туристична інфраструктура розглядається як взаємопов’язаний ланцюг транспортної, соціальної та екологічної інфраструктури, що функціонує на регіональному рівні з метою формування привабливого туристичного середовища. Транспортна складова забезпечує доступ туристів із внутрішніх і міжнародних ринків завдяки наявності доріг, аеропортів та залізничних шляхів. Соціальна інфраструктура охоплює об’єкти, призначені для розміщення туристів. Екологічна складова включає природні ресурси — такі як національні парки, морські заповідники та резервати — відкриті для відвідування. Окрім зазначених трьох компонентів, до туристичної інфраструктури також входить

загальна інфраструктура, що представлена мережею туристичних організацій регіонального, державного та національного рівнів, які діють на туристичному ринку.

Різні елементи туристичної інфраструктури є взаємозалежними. Наприклад, транспорт забезпечує доступ до закладів розміщення та атракцій, а підприємства харчування залежать від комунальних послуг. Ефективність усієї системи туристичної інфраструктури залежить від злагодженої роботи та координації її різних компонентів. Слабкі місця в одній сфері можуть негативно вплинути на функціонування інших. Розвиток туристичних кластерів, де різні елементи інфраструктури географічно сконцентровані та взаємопов'язані, сприяє синергії та покращенню загального туристичного досвіду. Тип та якість туристичної інфраструктури повинні відповідати специфічним цілям та принципам різних видів туризму. Наприклад, екотуризм потребує особливих видів розміщення та транспорту, що мінімізують вплив на навколишнє середовище.

Існують різні підходи до класифікації туристичної інфраструктури, що дозволяють систематизувати її елементи за різними ознаками.

За функціональною ознакою туристичну інфраструктуру можна поділити на кілька категорій :

Таблиця 1.1

Функціональна категорія	**Приклади**
Інфраструктура розміщення	Готелі, мотелі, хостели, апартаменти, кемпінги, приватні будинки
Транспортна інфраструктура	Аеропорти, залізничні вокзали, автовокзали, морські порти, дороги, громадський транспорт, прокат автомобілів
Інфраструктура харчування	Ресторани, кафе, бари, паби, їдальні, фаст-фуди
Інфраструктура дозвілля та розваг	Парки, музеї, театри, кінотеатри, нічні клуби, спортивні комплекси, аквапарки
Інформаційна інфраструктура	Туристичні інформаційні центри, веб-сайти про туризм, мобільні додатки для туристів, навігаційні знаки
Торговельна інфраструктура	Магазини сувенірів, торгові центри, ринки, спеціалізовані магазини туристичних товарів
Фінансова інфраструктура	Банки, пункти обміну валют, банкомати

Інституційна інфраструктура	Міністерства туризму, місцеві органи влади, туристичні асоціації, об'єднання підприємств туристичної сфери

За секторальною ознакою туристичну інфраструктуру можна поділити на:

Комерційна інфраструктура: Переважно приватні підприємства, такі як готелі, ресторани, туристичні агенції, що діють з метою отримання прибутку.

Публічна інфраструктура: Об'єкти, що належать державі або місцевим органам влади та фінансуються з бюджетних коштів, наприклад, дороги, громадський транспорт, деякі парки.

Змішана інфраструктура: Об'єкти, що виникають внаслідок державно-приватного партнерства, наприклад, деякі туристичні інформаційні центри та культурні об'єкти.

Виробнича інфраструктура: Транспорт та комунікації, що забезпечують функціонування підприємств туристичної сфери.

Соціальна інфраструктура: Заклади охорони здоров'я, освіти, культури та відпочинку, що задовольняють соціальні потреби туристів.

За іншими критеріями виділяють:

Спеціалізована інфраструктура: Об'єкти, призначені переважно для туристичних цілей, наприклад, гірськолижні курорти.

Універсальна інфраструктура: Об'єкти, що використовуються як туристами, так і місцевим населенням, наприклад, дороги, громадський транспорт.

Основна (виробнича) та супутня інфраструктура: До основної належать заклади розміщення, харчування та транспорт, а до супутньої – заклади культури, торгівлі та розваг.

Проаналізувавши праці різних вчених особливо зацікавила своєю роботою В.Новикова

Рекреаційна інфраструктура включає в себе різні елементи, які забезпечують організацію та якісне обслуговування відпочинку, оздоровлення і туризму. Розгляньмо основні складові цієї спеціалізованої інфраструктури.

Перш за все, до закладів, що надають рекреаційні послуги, належать усі підприємства й організації, які обслуговують людей під час їхньої рекреаційної діяльності. У цьому контексті виділяють туристичних посередників — туроператорів і турагентів, а також організації, що надають окремі послуги, як-от екскурсійні бюро. Туроператори формують комплексні туристичні продукти, комбінуючи різні послуги, та реалізують їх оптом через агентську мережу. Турагенти, у свою чергу, займаються роздрібним продажем цих продуктів кінцевим споживачам — туристам. Екскурсійні бюро самі створюють екскурсії та пропонують їх або напряму клієнтам, або співпрацюють із туроператорами.

Санаторно-курортні заклади займають окреме місце. Залежно від функцій, їх поділяють на спеціалізовані (санаторії, бальнео- чи грязелікарні, профілакторії) — з основною функцією лікування та оздоровлення, і загальнооздоровчі (пансіонати, будинки відпочинку), де оздоровлення має допоміжний характер.

Окрему групу становлять колективні засоби розміщення туристичного типу: турбази, табори, туристичні стоянки, мисливські чи рибальські будиночки, а також садиби сільського туризму. Вони створені для забезпечення проживання туристів у природному або специфічному середовищі.

Транспорт, що виконує одночасно функції проживання, теж входить до інфраструктури. Йдеться про туристичні потяги, круїзні лайнери, спальні автобуси та автодоми (ротелі, каравани, кемпери), які дозволяють мандрівникам комфортно пересуватись і проживати під час поїздок.

До інфраструктури належить також обладнання територій для активного відпочинку — підйомники, лижні траси, доріжки для прогулянок, бювети, пляжі тощо. Вони створюють умови для фізичної активності та дозвілля.

Важливу роль відіграють туристично-інформаційні центри (ТІЦ). Це установи, які не лише надають інформацію про туристичні послуги, але й займаються науково-методичною роботою. Вони сприяють розробці маршрутів, створенню якісного туристичного продукту, проводять маркетингові дослідження, а також організовують навчання для фахівців сфери. Залежно від

рівня дії, ТІЦ поділяються на національні, регіональні та локальні. Паралельно доцільно розвивати мережу інформаційних пунктів, які б займалися виключно популяризацією конкретних туристичних об’єктів [24].

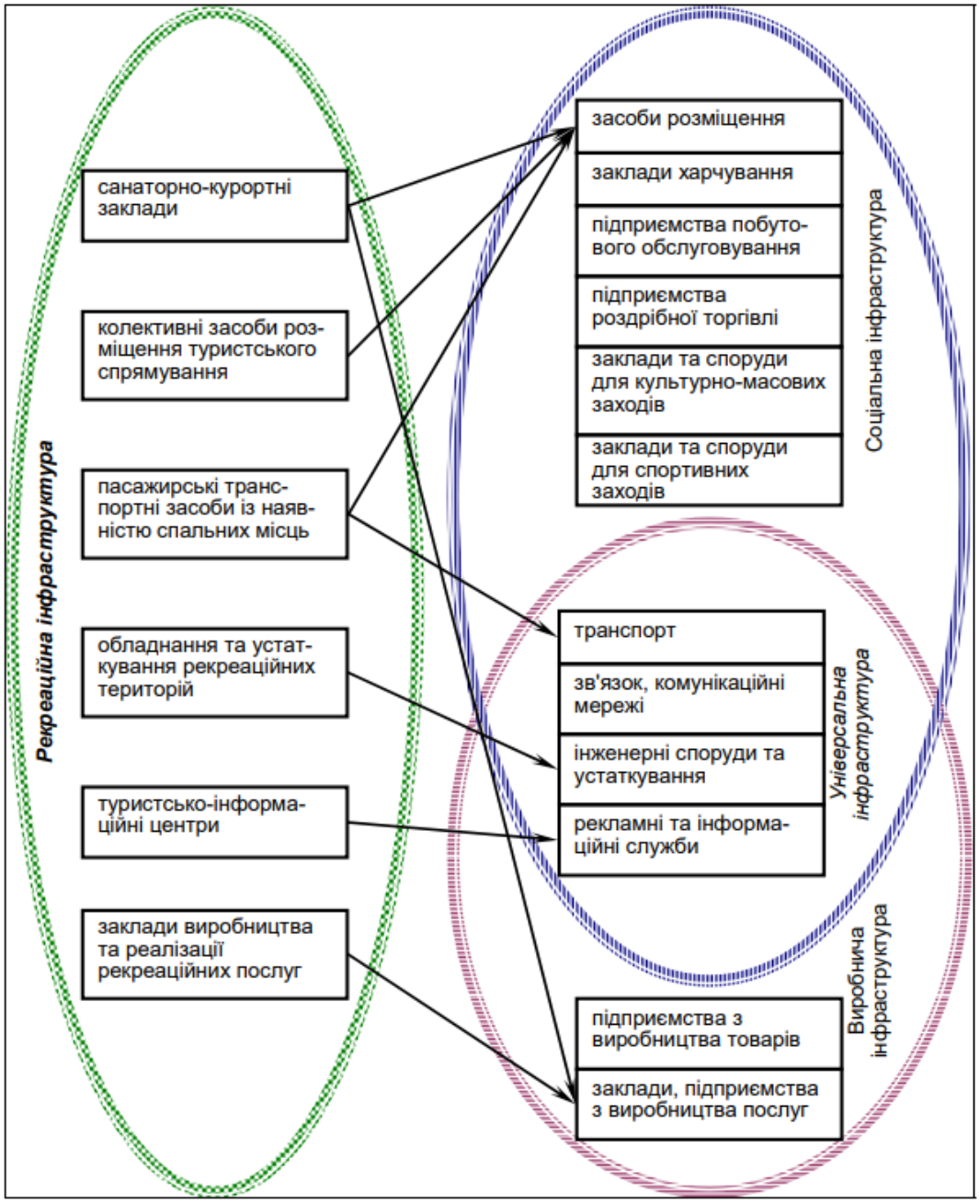


Рис.2 Рекреаційна інфраструктура [24]

Отже, класифікація туристичної інфраструктури є важливим інструментом для її систематизації та розуміння. Ці різні підходи до класифікації дозволяють всебічно аналізувати та враховувати особливості туристичної інфраструктури для ефективного планування та розвитку туристичної галузі.

1.2 Чинники, що впливають на формування та розвиток туристичної інфраструктури

Туристична інфраструктура в українському контексті визначається як сукупність суб'єктів туристичної діяльності, включаючи готелі, туристичні комплекси, підприємства харчування, транспорту, заклади культури та спорту, а також інші об'єкти, що забезпечують прийом, обслуговування та перевезення туристів. Це визначення, закріплене законодавством України, формує формальну основу для розуміння складових туристичної галузі. Водночас, наукові підходи до визначення туристичної інфраструктури підкреслюють її матеріально-технічну складову, необхідну для розвитку туризму та задоволення потреб туристів. Таке розмежування між формальним юридичним визначенням та ширшим академічним розумінням є важливим для всебічного аналізу, оскільки політичні рішення можуть базуватися на юридичній базі, тоді як стратегії розвитку виграють від ширшої академічної перспективи. Юридичне визначення зосереджується на учасниках та їх функціях, що є ключовим для регулювання та управління. Академічні визначення розглядають фізичні та системні аспекти, що є життєво важливими для планування та розвитку. Розуміння обох підходів дозволяє сформувати цілісний погляд на сприяння розвитку туристичної інфраструктури.

Добре розвинена туристична інфраструктура має вирішальне значення для зростання та конкурентоздатності туристичної галузі України. Вона є ключовим фактором ефективного використання рекреаційних ресурсів , підвищуючи їхню привабливість та доступність. Розвинена інфраструктура залучає більше туристів та інвестицій , що призводить до економічних вигод та подальшого розвитку. Крім того, вона підвищує задоволеність відвідувачів та їхню лояльність до напрямку , заохочуючи повторні візити та позитивні рекомендації. Надійна інфраструктура є каталізатором зростання туризму, створюючи позитивний зворотний зв'язок, де покращені об'єкти та послуги залучають більше відвідувачів, що призводить до збільшення доходів та

подальших інвестицій. Високоякісна інфраструктура не лише задовольняє основні потреби туристів, але й сприяє позитивному та незабутньому досвіду. Це призводить до вищого рівня задоволеності, що, у свою чергу, перетворюється на позитивний маркетинг з уст в уста та підвищену привабливість напрямку.

Проте, триваюча війна в Україні суттєво вплинула на поточний стан та майбутній розвиток туристичної інфраструктури. Війна призвела до руйнування та окупації туристичних об'єктів , завдавши значних збитків галузі. Це також спричинило зменшення туристичних потоків та інвестицій , що ускладнює поточний розвиток та майбутні перспективи. Водночас, війна створює унікальні виклики та можливості для післявоєнної відбудови , вимагаючи стратегічного планування для відновлення та майбутнього зростання. Війна докорінно змінила ландшафт туристичної інфраструктури України, створивши як негайні виклики, так і потенційну довгострокову можливість для інноваційного та стійкого розвитку. Руйнування вимагає відбудови, а змінена геополітична ситуація може призвести до зсуву у туристичному фокусі та розвитку інфраструктури в нових або менш постраждалих регіонах.

Дослідження туристичної інфраструктури потребує комплексного підходу, оскільки вона є багатокомпонентною системою, що включає як матеріально-технічну базу (готелі, транспорт, заклади харчування), так і нематеріальні складові (інформаційні послуги, безпека, якість сервісу). Як зазначає українська дослідниця О.О. Любіцева, ефективність функціонування туристичної інфраструктури безпосередньо впливає на конкурентоспроможність дестинації та її здатність задовольняти потреби туристів. Тому якісна оцінка дозволяє ідентифікувати сильні та слабкі сторони, визначити пріоритетні напрями для інвестицій та розробити обґрунтовані стратегії розвитку [18].

Туристична інфраструктура включає кілька ключових складових:

– Туристичні ресурси — це сукупність природних, історичних, культурних, соціально-економічних та інших ресурсів певної території, які можуть задовольнити різноманітні інтереси та запити туристів.

– Суб'єкти туристичної діяльності — це юридичні чи фізичні особи, зареєстровані відповідно до чинного законодавства країни та мають дозвіл або ліцензію на здійснення туристичної діяльності. Зокрема, туроператори займаються регулярним створенням турпродуктів, реалізацією туристичних послуг, а також виконують посередницькі функції щодо організації супутніх сервісів.

– Туристична індустрія — охоплює сукупність підприємств і організацій, що діють у сфері туризму: це заклади харчування, транспортні компанії, об'єкти торгівлі, культури, освіти, спорту тощо, які забезпечують послуги та виробництво товарів, необхідних для задоволення потреб туристів.

– Туристичні послуги — це спектр сервісів, що включає проживання, харчування, інформаційне та рекламне обслуговування, а також послуги у сфері культури, спорту, дозвілля, побуту тощо, що спрямовані на створення комфортних умов для туристів.

– Туристичний продукт — це попередньо сформований комплекс послуг, що пропонуються за єдиною ціною. Він зазвичай включає: а) транспортні послуги; б) послуги з розміщення; в) інші туристичні сервіси, не пов'язані безпосередньо з перевезенням чи проживанням.

Туристична інфраструктура виконує важливу функцію — вона забезпечує ефективну діяльність учасників туристичного ринку, а також регулює рух матеріальних, фінансових та інформаційних потоків.

Необхідно підкреслити, що формування туристичної інфраструктури зумовлене передусім специфічним спектром людських потреб, які задовольняються через туризм і виступають потужним мотиваційним чинником, що спонукає мільйони людей у світі вирушати в подорожі.

У процесі туристичної діяльності людина прагне реалізувати різноманітні потреби:

– рекреаційні та емоційно-чуттєві — насолода природною красою, культурними пам’ятками, емоційно значуща комунікація як з іншими туристами, так і з місцевим населенням;

– пізнавальні — прагнення глибше зрозуміти інші культури, звичаї, спосіб життя;

– потреби у самореалізації, які розкриваються через нові враження, досвід і досягнення в умовах туристичної подорожі.

Розвиток туристичної інфраструктури є складним процесом, на який впливає безліч факторів, серед яких економічні чинники відіграють ключову роль. Економіка країни є фундаментом, на якому будується та розвивається туристична галузь. Зв'язок між економічним станом держави та її туристичною інфраструктурою є прямим та взаємозалежним: сильна економіка забезпечує ресурси для інвестицій, сприяє зростанню доходів населення, що стимулює попит на туристичні послуги, та залучає як внутрішні, так і зовнішні інвестиції. Розуміння цих економічних рушіїв є критично важливим для формування ефективних стратегій розвитку туристичної інфраструктури в Україні, особливо в умовах післявоєнного відновлення.

Одним з найважливіших економічних індикаторів, що впливає на розвиток туристичної інфраструктури, є валовий внутрішній продукт (ВВП) країни. Туристичний сектор є невід'ємною частиною національної економіки, і його внесок у ВВП відображає загальний рівень економічної активності, пов'язаної з туризмом. До початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, туристична сфера становила 2,3% ВВП країни та забезпечувала близько 375 тисяч робочих місць. Загальний внесок сфери туризму, враховуючи мультиплікативний ефект у суміжних галузях, у 2019 році сягав 7% ВВП та забезпечував 1,2 мільйона робочих місць. Ці цифри свідчать про значний потенціал туристичної галузі для економічного зростання. Зростання ВВП створює сприятливі умови для збільшення державних витрат на інфраструктурні проекти, включаючи ті, що спрямовані на розвиток туризму. Крім того, економічне зростання сприяє підвищенню добробуту населення, що,

в свою чергу, збільшує їхню здатність та бажання подорожувати, стимулюючи попит на якісну туристичну інфраструктуру.

Іншим важливим економічним фактором є рівень доходів населення. Доходи населення безпосередньо впливають на їхню купівельну спроможність та готовність витрачати кошти на подорожі та пов'язані з ними послуги. Експертні оцінки свідчать, що рівень доходів потенційних споживачів є одним з основних факторів розвитку соціально-орієнтованого туризму, з вагомістю у 80,6%. Зростання доходів населення України у період з 2010 по 2021 рік ймовірно сприяло розвитку внутрішнього туризму до початку війни. Вищий рівень доходів дозволяє більшій кількості людей користуватися послугами готелів, ресторанів, транспорту та інших елементів туристичної інфраструктури, а також сприяє попиту на більш якісні та різноманітні туристичні пропозиції.

Інвестиції є ключовим рушієм розвитку туристичної інфраструктури. Вони можуть бути як внутрішніми, так і іноземними, та надходити з державного і приватного секторів. Рентабельність туристичного бізнесу в Україні до війни у 2019 році становила 22,3% для готелів та подібних засобів розміщення, 17,9% для оренди власної нерухомості та 4,4% для туристичних агентств. Ці показники свідчать про інвестиційну привабливість галузі. За перші шість місяців 2024 року надходження від туризму до державного бюджету України склали понад 1,2 мільярда 215 тисяч гривень, що майже на чверть більше, ніж за аналогічний період 2021 року. У 2023 році цей показник становив 897 мільйонів 848 тисяч гривень. Державні інвестиції часто спрямовуються на розвиток базової інфраструктури, такої як дороги та аеропорти , тоді як приватні інвестиції переважно йдуть у будівництво готелів, ресторанів та розважальних закладів. Залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) є важливим для прискорення розвитку, оскільки вони приносять не лише капітал, але й передовий міжнародний досвід. Проте, у період з 2010 по 2019 роки загальний обсяг ПІІ в Україну скоротився на 52,73%. Післявоєнне

відновлення туристичної інфраструктури значною мірою залежатиме від здатності України залучити значні обсяги інвестицій у цей сектор.

Демографічні зміни в Україні та серед потенційних туристів впливають на попит на різні типи туристичної інфраструктури. Старіння населення на деяких ключових ринках може збільшити попит на доступні об'єкти та туризм у спокійнішому темпі. Зростаючий середній клас в інших регіонах може шукати розкішний відпочинок та сучасні зручності. Припускається, що заможніші мандрівники будуть рушійною силою зростання у 2024 році. Розуміння демографічних профілів потенційних туристів, як внутрішніх, так і міжнародних, є важливим для розробки інфраструктури, яка відповідає їхнім конкретним потребам та вподобанням. Це включає доступність для літніх мандрівників та сучасні зручності для молодших, заможніших демографічних груп. Оскільки Україна прагне до післявоєнного відновлення, визначення ключових цільових демографічних груп та їхніх конкретних вимог до туристичної інфраструктури буде вирішальним для залучення відвідувачів та забезпечення їхньої задоволеності.

Еволюція культурних тенденцій та вподобань відіграє значну роль у формуванні попиту на конкретну туристичну інфраструктуру в Україні. Зростаючий інтерес до культурної автентичності та захоплюючих вражень може стимулювати попит на інфраструктуру, що підтримує культурний туризм (наприклад, об'єкти спадщини, музеї, культурні центри). Зростання усвідомлення сталого та екологічного туризму може призвести до попиту на екологічно чисті помешкання та інфраструктуру, що мінімізує вплив на навколишнє середовище. Сучасні туристи все частіше шукають автентичні культурні враження та екологічно відповідальні варіанти подорожей. Багата культурна спадщина та природна краса України створюють міцну основу для задоволення цих тенденцій, але інфраструктура повинна підтримувати ці цінності. Інвестиції у збереження та популяризацію унікальної культурної спадщини та природного середовища України можуть стати значною перевагою для культурно свідомих та екологічно орієнтованих туристів.

Різноманітні природні ресурси України (гори, морське узбережжя, ліси, озера, мінеральні джерела) впливають на тип та розташування туристичної інфраструктури. Прибережні регіони сприяють розвитку пляжних курортів та пов'язаної з ними інфраструктури.

Гірські райони стимулюють розвиток гірськолижних курортів та пішохідних маршрутів. Райони з мінеральними джерелами та озерами приваблюють оздоровчий туризм, що потребує спеціалізованої інфраструктури. Різноманітність географії та багаті природні ресурси України створюють міцну основу для різноманітного розвитку туристичної інфраструктури, задовольняючи різні інтереси туристів, такі як пляжний відпочинок, гірські пригоди та оздоровчі курорти. Стратегічний розвиток повинен бути зосереджений на сталому використанні цих унікальних природних багатств, забезпечуючи їх збереження та одночасно максимізуючи їхній туристичний потенціал.

Клімат України (помірно континентальний з регіональними відмінностями) впливає на сезонність туризму та інфраструктуру, необхідну для його підтримки в різні пори року. Літо приваблює пляжний туризм та активний відпочинок на природі, що потребує відповідної інфраструктури. Зима сприяє розвитку гірськолижних курортів та зимових видів спорту, що вимагає спеціалізованих об'єктів. Зміна клімату вже впливає на туристичні моделі та може вимагати коригування інфраструктури. Сезонний характер клімату України впливає на туристичні потоки та зумовлює необхідність інфраструктури, яка може обслуговувати як літні, так і зимові види діяльності. Зміна клімату додає невизначеності та може вимагати адаптації для забезпечення довгострокової життєздатності певних видів туристичної інфраструктури. Розвиток інфраструктури, яка підтримує цілорічний туризм, наприклад, криті атракції або види діяльності, менш залежні від конкретних погодних умов, може допомогти пом'якшити вплив сезонності та зміни клімату.

Географічне положення та доступність України впливають на розвиток транспортної та іншої туристичної інфраструктури. Її розташування як

найбільшої країни Європи та її кордони з багатьма країнами впливають на міжнародні туристичні потоки. Доступність різними видами транспорту (авіа, залізниця, автомобільний) є вирішальною для залучення туристів. У розташування та доступність зазначаються як ключові фактори в географії туризму. Стратегічне географічне положення України в Європі відкриває значний потенціал для залучення міжнародних туристів. Однак розвиток ефективної транспортної інфраструктури, включаючи авіаційні, залізничні та автомобільні мережі, є ключовим для реалізації цієї географічної переваги. Інвестиції в покращення сполучення із сусідніми країнами та всередині України будуть важливими для сприяння туристичним подорожам та підтримки зростання туристичного сектору.

1.3 Роль туристичної інфраструктури у формуванні туристичних потоків

Туризм є значним глобальним економічним і соціальним явищем, що впливає на багато країн світу. Туристична інфраструктура відіграє вирішальну роль у полегшенні та формуванні туристичної діяльності. Розуміння взаємозв'язку між туристичною інфраструктурою та туристичними потоками має важливе значення для ефективного планування, управління та сталого розвитку туристичних напрямків. Цей звіт має на меті проаналізувати багатогранну роль туристичної інфраструктури у формуванні туристичних потоків, спираючись на академічну літературу та галузеві дослідження.

Для аналізу взаємозв'язку між туристичною інфраструктурою та туристичними потоками в наукових дослідженнях використовується широкий спектр теоретичних моделей та концепцій. Модель життєвого циклу туристичної дестинації (TALC) розглядає розвиток інфраструктури як ключовий елемент для досягнення та підтримки конкурентоздатності дестинацій на різних етапах їхнього розвитку. Концепція "поштовхових" та "тягнучих" факторів у моделях вибору дестинації визначає інфраструктуру як

важливий "тягнучий" фактор, що приваблює туристів. Гравітаційні моделі використовуються для аналізу туристичних потоків між регіонами, враховуючи такі фактори, як відстань та привабливість дестинацій. Моделі дискретного вибору дозволяють моделювати індивідуальний вибір туриста на основі різних характеристик дестинацій, включаючи інфраструктуру. Системні динамічні моделі використовуються для аналізу довгострокового впливу транспортної інфраструктури на розвиток туризму. Міждисциплінарні моделі, такі як модель Джафарі, враховують різні аспекти туризму, включаючи інфраструктуру, для комплексного аналізу галузі.

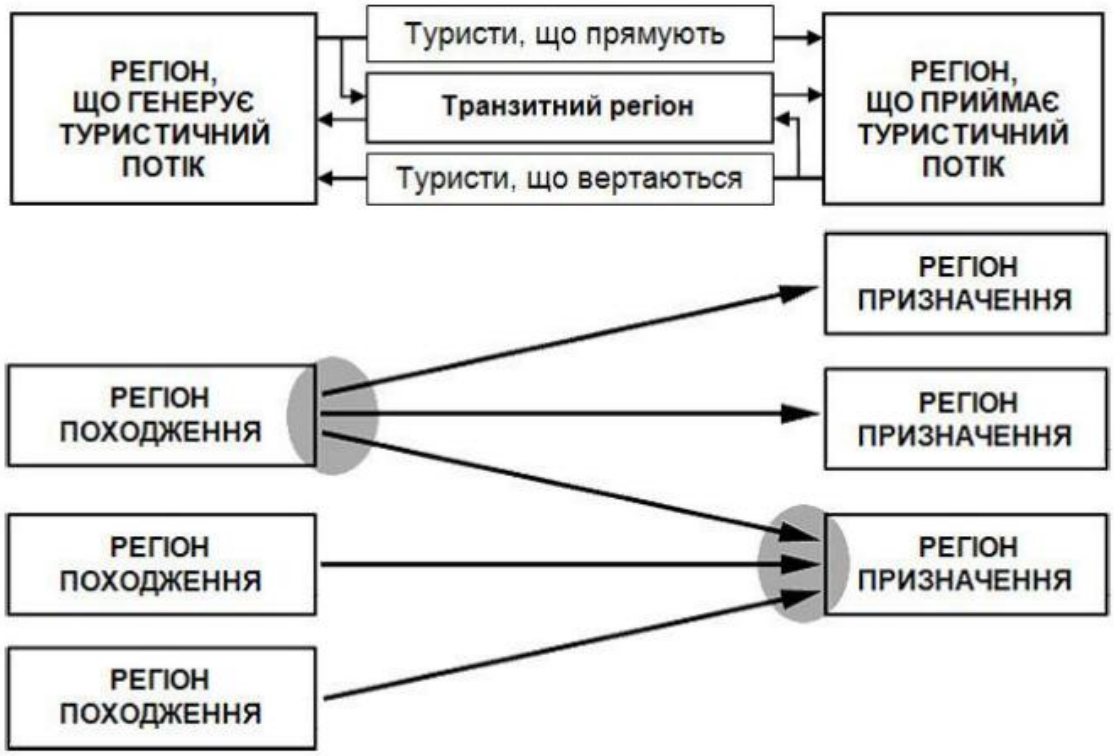


Рис.3 Модель туристичного потоку [1]

Процес формування туристичних потоків є багатогранним і залежить від поєднання різних чинників, які впливають на рішення людей вирушити в подорож. Ці чинники умовно поділяють на внутрішні спонукальні мотиви та зовнішні фактори, що приваблюють до певного місця.

До внутрішніх мотивів належать ті, що спонукають людину залишити своє звичне середовище. Серед них — бажання втекти від буденності, потреба у відпочинку, прагнення нових вражень, самореалізації, відчуття пригоди чи

навіть бажання підвищити соціальний статус. Такі "мотиви-виштовхування" змушують шукати нове середовище, де можна задовольнити ці психологічні або емоційні потреби.

Зовнішні "мотиви-притягування", навпаки, формуються завдяки унікальним характеристикам дестинації — природним красотам, культурним пам’яткам, рекламі або сервісам, що обіцяють нові враження чи комфорт. Саме поєднання цих чинників формує остаточне рішення туриста.

Серед основних мотивів, які впливають на вибір подорожі, можна виокремити такі:

Прагнення змінити обстановку — бажання вирватися з рутини та пережити щось інше, незвичне;

Пошук комфорту — важливість безпеки, зручності, сприятливого клімату та якісного обслуговування;

Бажання відчути контраст — інтерес до місць, які сильно відрізняються від буденного середовища;

Естетичне захоплення — привабливість мальовничих краєвидів, архітектури або загальної атмосфери дестинації.

У цьому контексті туристична інфраструктура виконує роль не просто фону, а активного посередника. Вона допомагає втілювати у життя мотиви комфорту й естетики, забезпечуючи фізичний і психологічний затишок. Гарно обладнані готелі, якісне харчування, доступ до медичних і інформаційних послуг, чистота, порядок і зручність у громадських просторах — усе це створює відчуття безпеки та знижує стрес, пов’язаний із перебуванням у новому середовищі.

Більше того, сама інфраструктура може стати частиною естетичного досвіду — через дизайн, благоустрій чи архітектуру. Тож вона не лише забезпечує доступність і базові зручності, а й посилює позитивні враження, збільшуючи загальну привабливість дестинації.

Туристичні потоки мають чітко виражену просторову структуру. Вони починаються з територій, які формують попит на подорожі — так званих

регіонів-генераторів, проходять через транзитні зони та завершуються в пунктах призначення, тобто в регіонах, що приймають туристів. На характер і масштаб таких потоків значно впливають географічні чинники, серед яких особливо важливими є відстань між точками початку й завершення подорожі, а також наявність засобів пересування.

Віддаленість між регіонами безпосередньо впливає на витрати часу й коштів, що, у свою чергу, визначає інтенсивність туристичного обміну. Чим менша відстань, тим вища ймовірність подорожі. Це особливо помітно у випадку країн-сусідів, де наявність спільного кордону сприяє більш активному переміщенню туристів. Такі потоки зазвичай мають поступовий, "дифузійний" характер. Водночас, якщо території подібні між собою за природними, культурними чи соціальними характеристиками, туризм між ними розвивається слабше, оскільки відсутнє відчуття новизни.

Розмаїття між регіонами зростає зі збільшенням відстані. Це природно формує більший інтерес до віддалених, незвичних місць, однак збільшує логістичні складнощі. Саме тут на перший план виходить роль інфраструктури. Вона має здатність компенсувати географічні бар’єри — скорочуючи час у дорозі, покращуючи доступ до локацій і роблячи подорожі комфортнішими. Сучасна транспортна мережа, інформаційні сервіси та інші інфраструктурні елементи здатні суттєво розширити зони туристичної активності. Крім того, інфраструктура може сама по собі створювати нові принади або робити доступними ті об’єкти, які раніше були ізольованими. Таким чином, вона відіграє ключову роль у формуванні, розвитку та збільшенні різноманітності туристичних потоків, а також у зменшенні впливу просторових обмежень.

Таблиця 1.1

Типи інфраструктури та їх вплив на туристичні потоки

Тип інфраструктури	**Основні складові**	**Приклади**	**Вплив на туристичні потоки (короткий опис)**
Транспортна	Дороги, аеропорти, залізниці, порти, громадський	Автомагістралі, міжнародні аеропорти, швидкісні	Забезпечує доступність дестинацій, впливає на час у дорозі та вартість

	транспорт	поїзди, морські порти, автобусні маршрути	подорожі, визначає географію можливих маршрутів.
Розміщення	Готелі, гостьові будинки, апартаменти, хостели, кемпінги	П'ятизіркові готелі, сімейні готелі, молодіжні хостели, орендовані квартири	Забезпечує комфортне перебування туристів, впливає на загальне враження від дестинації, різноманітність пропозиції залучає різні сегменти туристів.
Рекреаційна	Парки, пляжі, спортивні споруди, культурні об'єкти, розважальні заклади	Національні парки, міські пляжі, стадіони, музеї, театри, кінотеатри, нічні клуби	Задовольняє потреби туристів у відпочинку, дозвіллі та розвагах, є важливим мотиватором для вибору дестинації, сприяє диверсифікації туристичної пропозиції.
Комунікаційна	Телекомунікації, інтернет, інформаційні центри	Мобільний зв'язок, Wi-Fi, туристичні інформаційні центри, онлайн-платформи	Забезпечує зв'язок туристів, доступ до інформації про дестинацію, можливість планування подорожі та обміну враженнями.
Інша допоміжна	Заклади харчування, медичні установи, системи безпеки, санітарні об'єкти	Ресторани, кафе, лікарні, поліцейські відділки, громадські туалети	Забезпечує базові потреби та безпеку туристів під час подорожі, впливає на загальний комфорт та задоволеність.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що туристична інфраструктура відіграє вирішальну роль у формуванні туристичних потоків. Інвестиції в розвиток якісної та різноманітної інфраструктури є важливим фактором для залучення та утримання туристів, сприяючи економічному зростанню та покращенню якості життя місцевого населення. Комплексне та стале управління туристичною інфраструктурою є необхідною умовою для забезпечення довгострокової конкурентоздатності туристичних дестинацій та збалансованого розвитку приймаючих регіонів. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення впливу окремих елементів інфраструктури на різні сегменти туристів, а також на розробку більш точних моделей прогнозування туристичних потоків. Державна політика повинна відігравати активну роль у підтримці розвитку туристичної інфраструктури, враховуючи

при цьому екологічні та соціальні аспекти для забезпечення сталого розвитку галузі.

Висновки до 1 розділу

У першому розділі було ґрунтовно висвітлено теоретичні основи та методологічні підходи до вивчення туристичної інфраструктури.

Насамперед, ми встановили, що туристична інфраструктура є фундаментальною матеріально-технічною базою туризму, без якої неможливий його повноцінний розвиток. Вона відіграє ключову роль у забезпеченні комфорту мандрівників та ефективному використанні рекреаційних ресурсів. Незважаючи на її критичне значення, наразі відсутнє єдине загальноприйняте трактування цього поняття, що зумовлено різноманіттям наукових підходів та авторських інтерпретацій. Були розглянуті різні аспекти розуміння інфраструктури: від її походження у будівництві та військовій справі, до законодавчого визначення як сукупності суб'єктів туристичної діяльності в Україні, а також ширших академічних підходів, що охоплюють матеріальні та організаційні аспекти. Особливу увагу приділено функціональному підходу, який розглядає інфраструктуру як комплекс допоміжних структур для створення туристичних турів, включаючи транспорт, організаційні формальності, кадрове забезпечення та виробництво товарів.

Було систематизовано структуру та класифікацію туристичної інфраструктури, виділяючи її за функціональною, секторальною та іншими ознаками. До функціональних категорій віднесено інфраструктуру розміщення, транспортну, харчування, дозвілля та розваг, інформаційну, торговельну, фінансову та інституційну. За секторальною ознакою розрізняють комерційну, публічну, змішану, виробничу та соціальну інфраструктуру. Також виокремлено спеціалізовану, універсальну, основну та супутню інфраструктуру. Підкреслено взаємозалежність усіх цих елементів: ефективність усієї туристичної системи залежить від злагодженої роботи та координації її різних складових.

Аналіз чинників, що впливають на формування та розвиток туристичної інфраструктури, показав їхню багатогранність. Економічні фактори є фундаментальними, оскільки сильна економіка країни забезпечує інвестиції, збільшує доходи населення та стимулює попит на туристичні послуги. Зростання ВВП та інвестиційна привабливість галузі до війни (2,3% ВВП, 375 тис. робочих місць) свідчили про значний потенціал, хоча повномасштабне вторгнення завдало величезних збитків та спричинило падіння туристичних потоків. Демографічні зміни та культурні тенденції (наприклад, зростання інтересу до автентичності та екологічної відповідальності) впливають на типи необхідної інфраструктури. Природні ресурси (гори, узбережжя, ліси, мінеральні джерела) визначають тип та розташування інфраструктури, а клімат впливає на сезонність туризму. Географічне положення та доступність України є ключовими для залучення міжнародних туристів.

Було розкрито роль туристичної інфраструктури у формуванні туристичних потоків. Інфраструктура є не просто фоном, а активним "тягнучим" фактором, що приваблює мандрівників, відповідаючи на їхні внутрішні спонукальні мотиви та зовнішні принади дестинацій. Вона компенсує географічні бар'єри, скорочуючи час у дорозі та покращуючи доступ до локацій, що дозволяє розширити зони туристичної активності. Комплексне та стале управління інфраструктурою є запорукою довгострокової конкурентоспроможності туристичних напрямків та збалансованого розвитку приймаючих регіонів.

Таким чином, перший розділ закладає міцний теоретичний фундамент для подальшого практичного аналізу стану туристичної інфраструктури та її впливу на розвиток міжнародного туризму.

РОЗДІЛ ІІ. АНАЛІЗ СТАНУ ТА РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1 Сучасний стан туристичної інфраструктури регіону

Вінницька область характеризується сприятливими кліматичними умовами та різноманіттям природних ресурсів, зокрема унікальними печерами, геологічними відслоненнями, порогами, великими лісовими масивами, численними річками та природними лікувальними водами, включаючи родовища радонових джерел. Крім того, регіон багатий на історико-культурну спадщину — тут зосереджено багато культових споруд, палаців, музеїв та пам’ятників. Такий комплекс природних і культурних ресурсів створює широкі можливості для розвитку туристичної галузі.

Соціальна інфраструктура Вінниччини також знаходиться на належному рівні: численні заклади харчування, готелі, розважальні комплекси й оздоровчі установи забезпечують комфортне перебування туристів у регіоні.

Основними складовими інфраструктурного забезпечення туризму в області є:

- Засоби розміщення — кількість номерів, їх стан, рівень сервісу та зручності для туристів;
- Заклади громадського харчування — ступінь розвитку, типи об’єктів, якість та рівень обслуговування;
- Торгівельна інфраструктура — форми організації торговельних послуг, їх асортимент і якість;
- Транспортне обслуговування — рівень розвитку транспортної мережі, технічний стан, наявність спеціалізованих перевізників та якість послуг трансферу;
- Додаткові платні та побутові послуги — доступність, різноманіття й якість сервісу для туристів;
- Санаторно-курортні послуги — розвиток бальнеологічних ресурсів,

технічний стан і потужність закладів оздоровлення та профілактики.

Вінницька область володіє значним, але частково нереалізованим туристичним потенціалом, що базується на сприятливому транспортно-географічному положенні та високій транзитивності території. Регіон має багату історико-культурну спадщину, яка включає 4307 пам'яток культурної спадщини, серед яких 1739 археологічних, 1893 історичних, 526 містобудування та архітектури, 101 монументального мистецтва, 47 садово-паркового мистецтва та 1 ландшафтна пам'ятка. Ця велика кількість і різноманітність об'єктів культурної спадщини свідчить про величезний, але, можливо, недостатньо досліджений туристичний ресурс. Ці пам'ятки створюють основу для різноманітних тематичних туристичних можливостей, таких як історичний, архітектурний, релігійний та археологічний туризм. Однак, як зазначається, чимало пам'яток перебувають у занедбаному стані та потребують реконструкції та відновлення, що вказує на те, що потенційна цінність цих об'єктів реалізується не повною мірою через інфраструктурні недоліки. Це підкреслює необхідність значних інвестицій у реставрацію та забезпечення доступності для повного використання цієї спадщини.

Серед основних туристичних об'єктів Вінниччини виділяються фонтан ROSHEN, Національний музей-садиба М.І. Пирогова, а також унікальні скельні храми в селі Буша, що датуються VI-VII століттями, з унікальними рельєфними композиціями та написами. Крім того, регіон має високий потенціал для розвитку рекреаційних послуг.(Додаток А)

Ці елементи в сукупності формують основу туристичної інфраструктури області та сприяють підвищенню її привабливості для відвідувачів.

Повномасштабне військове вторгнення в Україну спричинило "колапс туристичної діяльності", призвело до припинення або згортання туристичної активності у більшості дестинацій та підірвало довіру споживачів. Військові дії залишають травмуючі наслідки на психіку мешканців та туристів, що може призвести до погіршення психічного здоров'я та зростання рівня стресу, а також стати фактором, що відлякує потенційних відвідувачів.

Незважаючи на ці виклики, туристичні об'єкти Вінницької області продовжують працювати у звичному режимі, за винятком зон критичної інфраструктури та прикордонних територій. Вінниця також є одним з лідерів за витратами коштів на безпеку та оборону, що, хоча й може впливати на доступність ресурсів для інших секторів, водночас свідчить про високий рівень безпеки в місті. Одночасний колапс туризму через війну та продовження функціонування туристичних об'єктів зі збільшеними витратами на безпеку вказує на перехід від міжнародного та масового туризму до фокусу на внутрішньому туризмі та підвищенні стійкості галузі. Це означає, що регіон пріоритезує безпеку своїх громадян та відвідувачів, що є ключовим для відновлення довіри та стимулювання внутрішнього туризму.

Адаптація туристичної галузі включає розширення активностей існуючих туристичних магнітів. Наприклад, Національний музей-садиба М. І. Пирогова розширив перелік своїх активностей, включаючи організацію концертного майданчика просто неба "PIROGOV SKY" протягом літа 2021 року. Це підтверджує стратегію адаптації, що зосереджується на максимальному використанні наявних ресурсів.

Військовий конфлікт значно вплинув на економічну стабільність підприємств туристичної галузі. У 2022 році рівень збитковості всієї діяльності підприємств зріс на 27,5 відсоткові пункти, досягнувши 27,6% порівняно з 0,1% у 2018 році. Це вказує на серйозне економічне потрясіння.

До початку повномасштабного вторгнення, за період дії "Програми розвитку туризму у Вінницькій області на 2017-2020 роки", суб'єктами туристичної діяльності області було реалізовано 17,8 тис. туристичних путівок на суму 564,69 млн грн, а кількість обслугованих туристів-громадян становила 36,7 тис. осіб. Крім того, за період з 2015 по 2017 рік кількість осіб, розміщених у колективних засобах розміщування, зросла на 24,2% (зі 130 136 до 161 649 осіб), незважаючи на скорочення кількості місць (ліжок) на 16,4% (з 7440 до

6217). Це свідчило про підвищення завантаженості та оптимізацію використання наявних ресурсів у докризовий період.

Проте, за період 2018-2022 рр. кількість осіб, розміщених у закладах тимчасового розміщування, зменшилася на 50,5% (на 3999 осіб), а кількість зайнятих працівників на підприємствах зменшилася найбільшою мірою — на 63,2% (2992 особи). Цей різкий контраст між довійськовим зростанням показників та післявоєнним збільшенням збитковості підприємств, а також значним скороченням зайнятості, чітко демонструє серйозне економічне порушення, спричинене конфліктом. Це вказує на критичну потребу у програмах відновлення, фінансовій допомозі та стратегіях збереження/створення робочих місць у післявоєнний період.

2.2 Географія об’єктів інфраструктури: транспорт, розміщення, харчування

Інфраструктурне забезпечення є ключовим чинником розвитку туристичної сфери, оскільки визначає доступність туристичних ресурсів, комфорт перебування та загальний рівень задоволеності відвідувачів. Географічне розміщення об’єктів транспортної, житлової та харчової інфраструктури суттєво впливає на формування туристичних потоків та територіальну організацію туризму в регіоні.

У цьому підрозділі проаналізовано просторове розташування основних об’єктів інфраструктури у Вінницькій області, зокрема:

транспортної інфраструктури — шляхи сполучення, вузли громадського транспорту, доступ до туристичних локацій;

закладів розміщення — готелів, мотелів, приватних садиб, баз відпочинку, санаторно-курортних установ;

підприємств громадського харчування — ресторанів, кафе, їдалень, туристичних комплексів.

Окрема увага приділена оцінці концентрації об’єктів у межах міст, привабливих для туристів, та ступеню покриття інфраструктурою сільських і віддалених територій. Аналіз також враховує вплив географічних, соціально-економічних і транспортно-логістичних чинників на формування інфраструктурної мережі регіону.

Вінницька область має розвинену транспортну мережу, що включає основні залізничні вузли, такі як Козятин, Жмеринка, Вінниця, Вапнярка, Калинівка та Рудниця, а також добре розвинений автотранспорт. Стан доріг навколо Вінниці оцінюється як відмінний, з наявністю нових дорожніх покриттів. Дороги по області, хоча й не нові, проте не мають значних вибоїн і містять латки, що дозволяє проїзд навіть автомобілям з низьким кліренсом. Регіон також включений до державного інвестиційного проєкту Go Highway (траса Одеса-Гданськ), що підкреслює його транзитний потенціал. Щільність автомобільних доріг загального користування в області становить 340,4 км на 1000 км², що на 20,1% вище за середній показник по Україні.

Хоча загальна щільність дорожньої мережі висока, а дороги навколо Вінниці перебувають у хорошому стані, згадка про "латки" на регіональних дорогах та включення до проєкту Go Highway свідчить про поточні, але, можливо, нерівномірні зусилля з модернізації. Це означає, що, хоча транзитний потенціал регіону сильний, якість місцевих доріг може бути перешкодою для глибшого проникнення туризму в регіон, обмежуючи його поширення за межі основних транспортних вузлів.

Транспортна галузь Вінницької області має значний потенціал для подальшого розвитку, що зумовлено її вигідним географічним розташуванням у центрі України. На сьогоднішній день автомобільний транспорт загалом забезпечує потреби регіону в перевезеннях як у вантажному, так і в пасажирському секторах. У розпорядженні області знаходиться близько 50 тисяч вантажних та 450 тисяч легкових автомобілів.

Внутрішні автобусні перевезення пасажирів здійснюються приблизно 800 суб’єктами господарювання, серед яких 36 – юридичні особи, що експлуатують понад 2,2 тисячі автобусів.

За чинною маршрутною сіткою на території області функціонують:

- 435 міжміських і приміських внутрішньообласних маршрутів;
- 463 внутрішньорайонних приміських маршрутів;
- приблизно 100 міських маршрутів.

Обслуговуються ці напрямки близько 800 автобусами, крім того, функціонують 47 міжнародних та 94 міжобласні маршрути.

Особливу увагу приділено інклюзивності: на маршрутах загального користування працює 106 автобусів, пристосованих для перевезення осіб з інвалідністю, з яких 66 розташовані у Вінниці.

Згідно з інформацією Укртрансбезпеки, в області функціонує 42 автостанції, серед яких 39 належать ПАТ «Вінницьке обласне підприємство автобусних станцій 10599», а ще 3 — приватному підприємцю Дарморосу П. Е.

Крім того, у регіоні зареєстровано 1006 підприємців, які надають послуги таксі, а також 1211 ліцензіатів, що працюють у сфері автоперевезень.

Громадський транспорт у Вінниці об'єктивно вважається одним з найкращих в Україні за рухомим складом, пунктуальністю та інфраструктурою. Рухомий склад включає 126 трамваїв (швейцарські, VinWay, чеські), 165 тролейбусів (ЗіУ, Богдан, VinLine, з можливістю автономного ходу), 67 автобусів та 237 маршрутних таксі. Зупинки громадського транспорту у Вінниці переважно мають єдиний вигляд, оснащені паперовим розкладом руху, а на деяких встановлені електронні табло. Розклад руху також доступний у мобільних додатках. Оплата проїзду в муніципальному транспорті здійснюється безготівково (карткою вінничанина, банківською карткою, через додаток "Приват 24" або SMS), кондукторів немає, але працюють контролери.

Згідно з даними ПАТ «Укрзалізниця», на території Вінницької області функціонує 61 залізнична станція, які підпорядковуються двом регіональним філіям — ДП «Південно-західна залізниця» та ДП «Одеська залізниця».

Загальна довжина залізничних магістралей області становить 1074,3 км. Основними залізничними вузлами є Жмеринка, Вінниця, Козятин і Вапнярка. Щільність залізничних шляхів загального користування на 1000 квадратних кілометрів території області становить 41 км, що перевищує середній показник по Україні.

На території Вінницької області функціонувало комунальне підприємство «Аеропорт Вінниця», розташоване на відстані 7,5 км на схід від залізничної станції м. Вінниця та приблизно 1 км на південний захід від села Гавришівка.

Аеропорт має сучасний аеровокзальний комплекс, розрахований на одночасне перебування до 186 пасажирів у зоні очікування. На території функціонує пункт пропуску через державний кордон, а також працює митна служба.

У 2018 році з аеропорту виконувалися регулярні авіарейси до Тель-Авіва (Ізраїль) та Варшави (Польща), а також чартерні рейси до популярних курортних напрямків — Анталії (Туреччина) та Шарм-ель-Шейха (Єгипет).

Вінницький аеропорт зазнав ракетних ударів у березні 2022 року. Загалом, авіаційна інфраструктура України зазнала величезних збитків через повномасштабну війну, з 19 пошкодженими об'єктами цивільного та подвійного призначення. До початку повномасштабного вторгнення, реконструкцію міжнародного аеропорту «Вінниця», що передбачала оновлення злітно-посадкової смуги та перону для прийому літаків класу Boing-737-800 та Airbus A320, планували завершити до кінця 2022 року. Однак, наразі цивільні аеропорти в Україні закриті для цивільної авіації через воєнний стан. Аеропорт "Вінниця" не зможе відновити роботу до завершення реконструкції та закінчення воєнного стану.

Ці обставини, зокрема зупинка реконструкції та закриття аеропорту через військові дії, є значним ударом по потенціалу авіаційної доступності Вінниччини. Неможливість відновлення роботи аеропорту до завершення реконструкції та закінчення війни означає, що авіаперевезення не будуть

життєздатним компонентом туристичної інфраструктури в коротко- та середньостроковій перспективі.

По річках Вінницької області здійснюється вантажно-пасажирське судноплавство. Річка Південний Буг є особливо привабливою для рафтингу, зокрема на Мигійських порогах, а також для активного відпочинку, що включає скелелазіння, купання та сплави на дошках. На берегах Південного Бугу розташовані такі туристичні перлини України, як старовинна фортеця Меджибіж, колишній маєток Потоцьких у Печері та місто Вінниця.

Хоча річковий транспорт існує, а Південний Буг пропонує значний рекреаційний потенціал, надані дані не деталізують конкретну інфраструктуру пасажирського туризму, таку як спеціалізовані річкові термінали або розвинені маршрути, що виходять за межі рафтингу. Це свідчить про недостатньо розвинену, але високопотенційну нішу, яка може бути глибше інтегрована в загальну туристичну стратегію.

Загальна кількість суб'єктів господарювання у Вінницькій області становить 68102, з яких 10050 – підприємства та 58052 – фізичні особи-підприємці. Це загальна статистика, яка включає не лише розміщення. Після 2015 року кількість готелів та аналогічних засобів розміщування у Вінницькій області почала збільшуватись, тоді як кількість спеціалізованих засобів розміщування продовжувала зменшення. За період з 2015 по 2017 рік кількість місць (ліжок) у колективних засобах розміщування зменшилась з 7440 до 6217 (на 16,4%), проте кількість осіб, що перебували в них, зросла з 130136 до 161649 (на 24,2%). Це вказує на підвищення завантаженості та оптимізацію використання наявних ресурсів.

Однак, за період 2018-2022 рр. кількість осіб, розміщених у закладах тимчасового розміщування, зменшилася на 50,5% (на 3999 осіб). Тенденція до зменшення кількості ліжко-місць, але зростання завантаженості (2015-2017 роки) свідчить про підвищення ефективності або наявність незадоволеного попиту до початку війни. Проте, різке падіння кількості розміщених осіб на 50,5% (2018-2022 роки) чітко вказує на серйозний негативний вплив останніх

подій (ймовірно, пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення) на сектор розміщення. Це означає, що наразі існує надлишок ліжко-місць відносно попиту або ж необхідність значного стимулювання попиту.

Вінницька область пропонує різноманітні варіанти розміщення, що задовольняють різні потреби туристів. Серед них заміські готельні комплекси, такі як "Кльове місце" у с. Лука-Мелешівська та "x-tremline" у смт Рибальське. Для прихильників зеленого туризму доступні приватні садиби, наприклад, "Відпочинок у Світлани" та "Гайдамацька долина" в с. Буша. Також функціонують міні-готелі, як-от "Гостинний двір" та "Будинок Бермана" у м. Шаргород. У самій Вінниці представлені п'ятизіркові готелі, зокрема "Feride Plaza", та комфортні апартаменти.

Деякі заміські комплекси, такі як APRESTO, BUTTERFLY, TROY, "Білий камінь", "Березіно" та "Версаль", пропонують широкий спектр послуг, включаючи SPA, басейни та конференц-зали. Місто Хмільник має статус державного курорту, що підкреслює його потенціал для лікувально-оздоровчого туризму. Наявність різноманітних типів розміщення, від розкішних готелів до садиб зеленого туризму та оздоровчих курортів, свідчить про зрілу та різноманітну туристичну пропозицію. Це дозволяє регіону обслуговувати різні сегменти туристів (наприклад, елітний туризм, екотуризм, медичний туризм, ділові мандрівники), що є міцною основою для майбутнього відновлення та цільового маркетингу.(Додаток А)

Таблиця 2.1

Огляд засобів розміщення у Вінницькій області за типами

Тип закладу розміщення	**Приклади розташування та назви**	**Особливості / Послуги**
Готельні комплекси (заміські)	с. Лука-Мелешівська ("Кльове місце"), смт Рибальське ("x-tremline"), м. Вінниця (APRESTO, BUTTERFLY, Версаль), м. Немирів (TROY), с. Гущинці ("Білий камінь"), с. Зарванці ("Березіно")	Широкий асортимент послуг: кухня, Wi-Fi, ТБ, ресторан/бар, баня/сауна/SPA, парковка, басейни, конференц-зали

Приватні садиби / Зелений туризм	с. Буша ("Відпочинок у Світлани", "Гайдамацька долина")	Домашній затишок, українська гостинність, відпочинок від міської суєти, поруч з природними та історичними об'єктами
Міні-готелі / Мотелі	м. Шаргород ("Гостинний двір", "Будинок Бермана")	Зручне розташування, базові зручності
П'ятизіркові готелі	м. Вінниця ("Feride Plaza")	Вишуканість, комфорт, стильний декор
Апартаменти	м. Вінниця (вул. Івана Бевза, 36)	Комфортні двокімнатні апартаменти
Курорти (державного значення)	м. Хмільник	Спеціалізація на лікувально-оздоровчому туризмі (радонові води)

(табличка про деякі види закладів розміщення)

Гастрономія Вінниччини сформувалася під впливом торговельних шляхів та традиційних кухонь народів, що населяли регіон, таких як поляки, євреї, вірмени, молдовани та чехи. Це культурне розмаїття збагатило місцеві кулінарні традиції.

Ключові особливості подільської кухні включають:

1. Вінницьке сало: Давно стало повноцінним гастрономічним брендом і є поширеним інгредієнтом у місцевих стравах.
2. Картопляні страви: Окрім відомої картоплі по-уланівськи, є деруни з

села Дранка, картопля з молодою зеленню з села Білий Рукав та лежні з різними начинками.

3. Використання вишні: Вишня є помітною особливістю вінницької гастрономії, використовується у борщі на вишні, варениках, соусах та джемах.
4. "Смак Вінниці": Описується як борщ на вишні, сало з прянощами або

травами, хліб, випечений на черені, та ряжанка або колотуха.

Значний акцент на унікальних місцевих кулінарних традиціях, таких як "Вінницьке сало" та "борщ на вишні", позиціонує гастрономію як важливий, але недостатньо розвинений туристичний актив. Ця виразна кулінарна ідентичність може бути використана для створення привабливих гастрономічних турів та вражень, що залучатимуть специфічний сегмент туристів. Це відкриває можливості для кулінарних майстер-класів, гастрономічних фестивалів та досвіду "від ферми до столу", які є високоцінними туристичними продуктами.

Рекомендовані заклади харчування у Вінниці та районах, їх спеціалізація:

У Вінниці функціонує низка рекомендованих закладів харчування, що пропонують різноманітні кулінарні враження:

- "Нова Провінція": Пропонує сучасну українську кухню з подільським характером, включаючи зінковську чорну ковбасу та манзарі.
- Churchill Inn: Спеціалізується на подільській кухні, відомий коропом у сметані та старовінницьким супом з телятиною в тісті.
- Clover: Ресторан з авторським меню, що поєднує українські, європейські та азійські кулінарні ідеї, рекомендується смореброд з телятиною, вінницьким хроном та ферментованою вишнею.
- Art Che: "Майстерня чебуречного мистецтва" з 16 видами чебуреків, від традиційних до авторських варіантів.
- Mr. & Ms. Meat: М'ясний ресторан, відомий своїми стейками та домашніми соліннями.
- "Львівська Цукерня": Кав'ярня з широким вибором десертів, власними випічками та борщем на вишні.
- "Кінь у протигазі": Історичний паб з тематикою Української революції, пропонує форшмак "Єрусалимка" та вареники з різними начинками. (Додаток А)

Крім того, існують заміські ресторани, часто інтегровані з готельними комплексами, такі як APRESTO, BUTTERFLY, TROY, "Білий камінь", "Березіно" та "Версаль", що пропонують широкий спектр послуг. Заклади харчування також представлені в районах області, наприклад, у Тростянці ("Дольче-Віта", "Поділля") та Капустянах ("Діва"). Детальний перелік різноманітних закладів харчування, від вишуканих ресторанів до спеціалізованих кафе та історичних пабів, свідчить про добре розвинену та різноманітну інфраструктуру громадського харчування, особливо у Вінниці. Це дозволяє задовольнити широкий спектр туристичних уподобань та бюджетів, покращуючи загальний досвід відвідувачів.

У Вінниці функціонує Центр туристичної інформації, відомий як Туристичний хаб Visit Vinnytsia, розташований за адресою вул. Соборна, 89. Цей центр надає високоякісні послуги відповідно до міжнародних стандартів. До послуг ТІЦ належать безкоштовні консультації та довідки, доступні українською, англійською та німецькою мовами. Центр організовує екскурсії, пропонуючи понад 75 туристичних продуктів, включаючи пішохідні та автобусні тури по Вінниці та області, а також одноденні тури по Україні. Тут також можна придбати брендовані сувеніри та місцеві крафтові продукти.

ТІЦ надає вичерпну інформацію про роботу закладів гостинності (кафе, ресторани, бари, готелі, хостели), культурно-розважальні заклади, конференц-майданчики та місця для відпочинку та оздоровлення. Центр оснащений цифровим кіоском з великою базою туристичної інформації, інтерактивною картою та розкладом громадського транспорту в реальному часі. Важливою особливістю є забезпечення безбар'єрного доступу для маломобільних груп, наявність інклюзивного туалету та пеленального столика.

Комплексні послуги, що пропонуються Вінницьким туристично-інформаційним центром, особливо багатомовна підтримка, цифрові інструменти та функції доступності, демонструють сучасний та орієнтований на відвідувачів підхід до поширення інформації. Це позиціонує Вінницю як гостинне та легке для навігації місце призначення, що має вирішальне значення

для підвищення задоволеності туристів та заохочення тривалішого перебування.

Програма розвитку туризму Вінницької області на 2021-2027 роки передбачає розроблення та встановлення інформаційних вказівників за маршрутами руху туристів, а також двомовних дорожніх інформаційних знаків за європейськими стандартами до туристично привабливих об'єктів. Маркування туристичних шляхів та екостежок визначається як процес позначення кольоровими "марками" або спеціальними символами та знаками навігації на природних та штучних носіях.

У Северинівській громаді вже встановлено двомовні вказівники в межах проєкту "Кластер Яблуневий шлях". Чіткі плани щодо розробки сучасної, двомовної інформаційної та навігаційної системи, а також успішна реалізація пілотних проєктів, таких як "Кластер Яблуневий шлях", свідчать про проактивний підхід до покращення доступності та виявлення туристичних об'єктів по всьому регіону. Це має життєво важливе значення для розподілу туристичних потоків за межі великих міських центрів та сприяння розвитку сільського та спеціалізованого туризму.

Культурно-мистецька інфраструктура Вінницької області є однією з найрозвиненіших в Україні, налічуючи 2104 установи, що відповідає встановленим державним стандартам. Клубна мережа, яка включає 1040 закладів, посідає третє місце за кількістю в країні. Творчий потенціал регіону підтримують понад 6,7 тисяч колективів аматорського мистецтва, осередків народної творчості та студій сучасного мистецтва. Крім того, в області діє понад 3,1 тисячі дитячих творчих формувань, що охоплюють близько 53% дітей шкільного віку, що свідчить про високий рівень залучення молоді до культурного життя. За цими показниками Вінниччина стабільно займає провідні позиції серед регіонів України.

Варто також відзначити розгалужену бібліотечну мережу, яка складається з 925 закладів, поступаючись за чисельністю лише Львівській області. Бібліотечний фонд області є одним із найбільших в Україні — приблизно 4

мільйони примірників, при цьому щороку фонди поповнюються ще на понад 250 тисяч одиниць.

Музейна сфера Вінниччини також активно розвивається і входить до п'ятірки найвідвідуваніших регіонів країни. Щороку 32 музеї області приймають понад 500 тисяч відвідувачів.

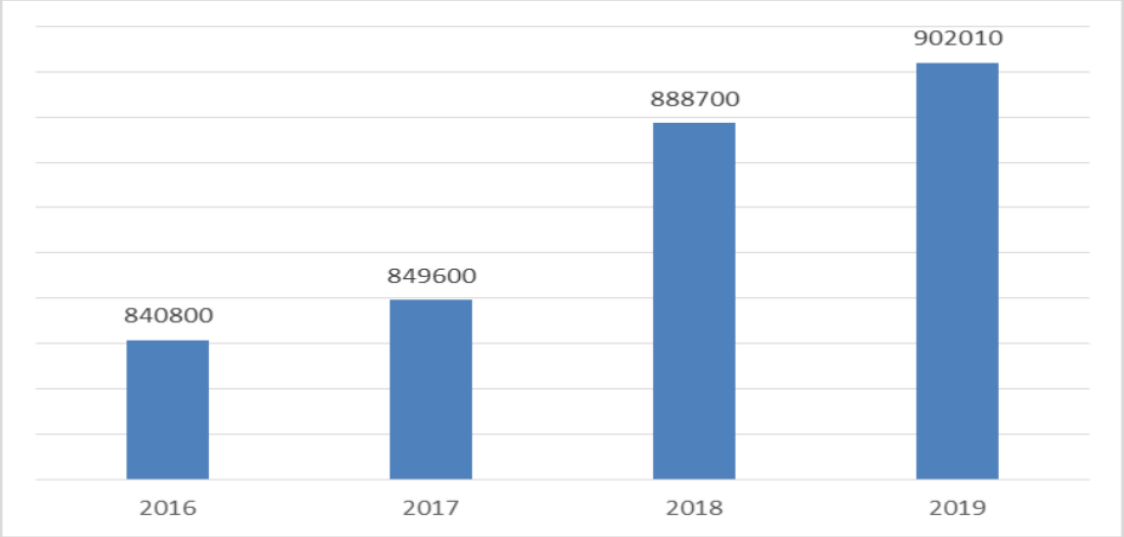


Рис. 4 Відвідування музеїв Вінницької області за 2016-2019 роки

Суттєву роль у розвитку галузі відіграє модернізація інфраструктури та покращення матеріально-технічної бази культурних установ. Протягом 2014–2019 років на ремонт закладів обласного підпорядкування було спрямовано 13,7 млн грн, а загалом за цей період в області відремонтовано 1685 установ культури, що становить 79,2% від їх загальної кількості, із загальним обсягом фінансування 326,4 млн грн.

Упродовж 2014–2018 років в області реалізовано понад 680 фестивальних та конкурсних програм, з яких 50 мали міжнародний рівень, 85 — всеукраїнський, 1100 — обласний і 435 — регіональний та районний.

Значний інтерес серед митців з України та інших європейських країн викликали такі культурні події, як: фестиваль імені П. І. Чайковського та Н. Ф. фон Мекк, мистецький пленер «Кращий художник / The Best Artist – 2018», Vinnytsia Jazz Fest, Дні джазової музики, свято народного мистецтва «Українська витинанка», Міжнародний фестиваль народної хореографії «Барвінкове кружало» тощо.

Особливе місце серед культурних подій займає Міжнародний фестиваль OPERAFEST TULCHYN, який щороку проходить у місті Тульчин. З кожним роком він розширює як географію учасників, так і аудиторію глядачів, виступаючи водночас платформою для всеукраїнських конференцій з питань розвитку малих територій.

У 2017–2018 роках у регіоні було відкрито 8 нових музеїв, зокрема: музей Павла Муравського в с. Дмитрашківка Піщанського району, музей історії с. Гопчиця Погребищенського району, музей Володимира й Олександра Куцих у с. Шарапанівка Крижопільського району, музей народних ремесел і промислів у с. Гальжбіївка Ямпільського району, музей АТО в м. Гайсин та інші. Відкриття нових музейних установ сприяє активізації культурного життя на місцевому рівні та є важливим чинником у розвитку територіальних громад Вінниччини.

2.3 Інвестиції та проєкти у сфері туристичної інфраструктури

Розвиток туристичної інфраструктури Вінницької області значною мірою залежить від ефективного залучення інвестицій, як державних, так і приватних. Незважаючи на виклики, спричинені повномасштабною війною, регіон демонструє стійкість та продовжує працювати над створенням сприятливого інвестиційного клімату.

Упродовж останніх років у Вінницькій області спостерігалася позитивна динаміка інвестицій в основний капітал. Зокрема, у 2019 році на реконструкцію готелів та інших об’єктів тимчасового розміщення було вкладено 15,7 млн грн, а на їх реорганізацію — 1,1 млн грн, що відповідно на 190,0% та 46,0% більше порівняно з попереднім роком.

У структурі засобів розміщення найбільшу частку займають готелі — 71,4%, далі йдуть туристичні хостели — 19,1%, тоді як інші типи тимчасового проживання становлять 9,5%. (колова діаграма)

Станом на 2023 рік у регіоні нараховувалося 1,4 тисячі одномісних готельних місць. Показник забезпеченості готельними місцями (у розрахунку

на 1000 жителів) у 2017 році становив 0,8 в цілому по області та 2,4 у місті Вінниця, що свідчить про значно вищий рівень розвитку готельної інфраструктури в обласному центрі.

Державна підтримка розвитку туризму у Вінницькій області здійснюється через низку програм та ініціатив, що підкреслює пріоритетність цієї галузі для регіону.

Ключовими документами є "Програма розвитку туризму у Вінницькій області на 2017-2020 роки" та її продовження на "2021-2027 роки". Ці програми спрямовані на:

- Створення конкурентоспроможного туристичного продукту на національному та міжнародному ринках.
- Розвиток матеріально-технічної бази та сучасної інфраструктури туризму.
- Залучення інвестицій та ефективне використання природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалу.
- Забезпечення доступу до туристичних послуг для осіб з функціональними обмеженнями.
- Формування позитивного іміджу регіону як місця надання якісних туристичних послуг.

На загальнодержавному рівні розвиток туризму підтримується за участі Державного агентства розвитку туризму України (ДАРТ), яке реалізує низку спеціальних програм. Однією з таких є програма «Культура. Туризм. Регіони», метою якої є підвищення культурно-туристичної привабливості окремих територій. У 2021 році на реалізацію цієї програми було передбачено 60 млн грн. Ініціатива охоплює кілька напрямів фінансування (лотів), зокрема підтримку культурно-туристичних маршрутів, місцевих музеїв та локальних фестивалів.

Одним із прикладів ефективного співфінансування є проєкт реставрації садиби Грохольських-Можайських, який реалізується за кошти Вінницької обласної ради, обласної державної адміністрації та Європейського Союзу.

Окрім цього, додаткові фінансові ресурси можуть бути залучені через державні фонди, зокрема Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР) та Фонд енергоефективності, а також за допомогою проєктів міжнародної технічної допомоги.

Попри складну ситуацію, зумовлену воєнними подіями, приватні інвестори продовжують виявляти зацікавленість у туристичному потенціалі Вінницької області. Починаючи з 2023 року, на території регіону було реалізовано 59 нових інвестиційних проєктів, що супроводжувалося створенням 1450 робочих місць. Це свідчить про пожвавлення підприємницької активності та віру бізнесу в перспективи регіону навіть у кризових умовах.

Одним із помітних прикладів інвестиційної активності є проєкт зведення п'ятиповерхового апарт-готелю WOL у місті Вінниця. Ініціатива реалізується девелоперською компанією ARHA GROUP у співпраці з Ribas Hotels Group та дизайн-бюро TEMO. Готель передбачає розміщення 78 апартаментів різних форматів та площ, а його відкриття заплановано на третій квартал 2025 року.(Додаток А)

Загальна площа комплексу становитиме 3791,19 м², з яких 1825,3 м² відведено під житлові приміщення. Інфраструктура об’єкта включатиме кафе зі сніданками, коворкінг-зону, фітнес-центр, лобі, комерційні приміщення на першому поверсі та конференц-зал.

Очікувані фінансові показники проєкту передбачають середньорічне завантаження на рівні 58%, середній тариф у розмірі 68 доларів США та прогнозовану капіталізацію 30%, із щоквартальними виплатами відсотків інвесторам.(Додаток А)

Тульчинська міська громада активно реалізує інвестиційні ініціативи, спрямовані на розвиток туристичної та культурної сфери, а також на вдосконалення загальної інфраструктури територіальної громади. Питання супроводу інвесторів перебуває під відповідальністю начальника відділу економіки, стратегічного планування та інвестиційного розвитку виконавчого

комітету Тульчинської міської ради. Серед основних проєктів, що мають значний туристичний потенціал, варто виділити такі:

Проєкт «Ревіталізація парку Ла-Рош»

Передбачає відновлення об’єкта садово-паркового мистецтва, що входить до історичного ансамблю палацу Потоцьких у Тульчині. Парк, закладений наприкінці XVIII століття на площі близько 10 гектарів, колись мав 7 штучних озер, 8 островів, фонтани, скульптури та багаті зелені насадження. Хоча нині триває реконструкція самого палацу, територія парку залишається без належної уваги..(Додаток А)

Проєкт передбачає реалізацію протягом 24 місяців, а орієнтовна сума інвестицій становить 13 млн грн. Його втілення спрямоване на активізацію розвитку культурної та туристичної сфери, а також на підвищення інвестиційної привабливості Тульчинської громади.

Проєкт «Ревіталізація палацово-паркового комплексу графа Шереметєва в селі Тиманівка» (Додаток А)

Цей проєкт спрямований на відновлення історичної пам’ятки — палацу, якому понад два століття, разом із прилеглим парком площею 27 гектарів. Колишня резиденція графа Шереметєва зберегла лише окремі елементи своєї колишньої величі — колони, фрагменти герба та декоративну ліпнину. Незважаючи на це, місцеві волонтери активно піклуються про об’єкт, проводячи ремонтні роботи з метою зупинити його подальше руйнування.

Село Тиманівка вже стало привабливим для туристів: окрім палацу, тут розташовані три музеї, а місцеві жителі зберігають кулінарні традиції, зокрема пропонують гостям "тиманівську кашу" — страву з капусти та круп. Орієнтовний бюджет проєкту складає 10 млн грн, а плановий термін реалізації — 24 місяці. Успішне впровадження цієї ініціативи сприятиме не лише збереженню культурної спадщини, а й подальшому розвитку туризму та громади загалом. (додаток)

У регіоні активно розвивається зелений туризм. Яскравим прикладом є садиба «Медова заводь», розташована в селі Перепеличчя Немирівського

району, яка спеціалізується на організації риболовлі та відпочинку на природі. Крім того, у планах — створення виноробного господарства з дегустаційною залою на площі 5 гектарів, що сприятиме розвитку гастрономічного туризму та відкриттю нових робочих місць у громаді.

Постійна поява нових приватних інвестиційних проєктів та конкретні масштабні розробки, такі як апарт-готель WOL.Vinnytsia, навіть в умовах війни, демонструють значний рівень довіри інвесторів та стійкість туристичного потенціалу регіону.

Таблиця 2.1

Ключові інвестиційні проєкти у туристичній інфраструктурі Вінницької області (Приклади)

Назва проєкту	**Опис**	**Орієнтовна сума інвестицій**	**Термін реалізації**	**Статус / Очікуваний вплив**
Апарт-готель WOL.Vinnytsia	5-поверховий апарт-готель з 78 апартаментами, сніданковою зоною, коворкінгом, фітнес-залом, лобі, комерційними площами, конференц-залом	N/A	Відкриття: 3 квартал 2025 року	Збільшення пропозиції якісного розміщення, розвиток ділового туризму
Ревіталізація парку Ла-Рош (Тульчин)	Відновлення пам'ятки садово-паркового мистецтва, частини ансамблю палацу Потоцьких	13 млн грн	24 місяці	Сприяння розвитку культури та туризму, підвищення інвестиційної привабливості

				громади
Ревіталізація палацово-паркового комплексу графа Шереметєва (с. Тиманівка)	Відновлення палацу 18-19 ст. та парку на 27 га, створення туристичної локації з музеями та традиційною кухнею [46]	10 млн грн	24 місяці	Залучення туристів, збереження культурної спадщини, розвиток місцевої гастрономії

Повномасштабне військове вторгнення в Україну завдало серйозного удару по туристичному сектору Вінницької області, спричинивши фактичний крах туристичної діяльності та суттєво знизивши рівень довіри споживачів. У 2022 році рівень збитковості підприємств у галузі туризму підскочив до 27,6%, тоді як у 2018 році він становив лише 0,1%. У період з 2018 по 2022 рік кількість осіб, які скористалися послугами тимчасового розміщення, зменшилася на 50,5%, а чисельність працівників у туристичній сфері скоротилася на 63,2%.

Крім економічних втрат, війна залишає глибокі психологічні наслідки як для місцевих жителів, так і для потенційних туристів, що створює додаткові бар'єри для відновлення туристичного потоку в регіоні.

Незважаючи на ці виклики, регіон демонструє стійкість та адаптується до нових реалій.

Інвестиційна діяльність є життєво важливим рушієм економічного зростання та розвитку будь-якого регіону, особливо у таких динамічних секторах, як туризм. Вона забезпечує приплив капіталу, сприяє створенню нових робочих місць, модернізації інфраструктури та диверсифікації економіки. Для Вінницької області, яка володіє значним природним та історико-культурним потенціалом, розуміння інвестиційного ландшафту є ключовим для формування ефективних стратегій розвитку. Цей SWOT-аналіз має на меті систематизувати внутрішні сильні та слабкі сторони, а також зовнішні

можливості та загрози, що впливають на інвестиційну привабливість регіону, надаючи комплексну картину для зацікавлених сторін.

Таблиця 2.2

SWOT аналіз інвестиційної привабливості Вінницької області

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. **Середній рівень інвестиційної привабливості:** Область має базовий потенціал для залучення інвестицій у туристичний сектор.	**1.Недостатньо реалізований інвестиційний потенціал:** Область не повною мірою використовує можливості для залучення інвестицій з усіх джерел.
2. **Розвинена інфраструктура підтримки бізнесу:** Наявність інфраструктури, що сприяє залученню інвестицій, зокрема у туристичний сектор.	**2.Низький рівень впровадження інновацій:** Обмежує привабливість для інноваційних та високотехнологічних інвестицій.
3. **Активне міжнародне та міжрегіональне співробітництво:** Сприяє створенню нових партнерств та можливостей для інвестицій.	**3.Недосконалість транспортної та дорожньої інфраструктури:** Може стримувати інвестиції, особливо у сферах, що залежать від логістики та доступності.
4. **Високий потенціал рекреаційних послуг:** Наявність родовищ радонових мінеральних вод та курортного міста Хмільник державного значення є привабливими для інвестицій у медичний та оздоровчий туризм.	**4.Незадовільний стан історико-культурних об'єктів:** Вимагає значних інвестицій у реставрацію та збереження.

5. **Розвинена сфера ІКТ:** Сприяє розвитку сучасних, технологічних інвестиційних проєктів, зокрема у сфері "розумного" туризму.	**5.Недостатній розвиток рекреаційних зон та туристичної інфраструктури:** Обмежує можливості для інвестицій у туристичний продукт.
	6.Низькі обсяги прямих інвестицій у сферу розміщення та харчування: До пандемії спостерігалася скромна динаміка, що свідчить про недостатню активність у цьому ключовому туристичному секторі.
Можливості	**Загрози**
1. Державні інфраструктурні проєкти: Реалізація національних ініціатив може стимулювати інвестиції в регіоні.	**Загроза втрати базової мережі закладів:** Потенційна втрата культурних, освітніх та медичних закладів може знизити якість життя та інвестиційну привабливість.
1. Розвиток місцевого та внутрішнього туризму: Обмеження на міжнародні поїздки можуть переорієнтувати попит на внутрішній ринок, стимулюючи локальні інвестиції.	**Різке падіння податкових надходжень від туризму:** Значне зниження податкових надходжень у 2023 році (на 92% порівняно з 2021 роком) вказує на серйозний економічний спад у туристичному секторі, що відлякує інвесторів.
2. Активний розвиток "креативної економіки": Відкриває нові ніші для інвестицій у культурний та подієвий туризм.	**Наслідки війни:** Відсутність туристичного потоку, вихід інвесторів, руйнування інфраструктури, ускладнення логістики, негативний імідж України та безпековий ризик є основними

	загрозами для інвестиційної діяльності.
3. Екстенсивний тип інвестиційної політики: Рекомендований підхід, що передбачає інвестиції в розширення та модернізацію туристичної інфраструктури, може мати дуже позитивний вплив на розвиток галузі.	**Зниження інвестиційної привабливості країни:** Загальне погіршення інвестиційного клімату в Україні негативно впливає на регіон.
4. Післявоєнне відновлення: Потреба у колосальних капіталовкладеннях для відновлення туристичної сфери після війни створює значні інвестиційні можливості.	**Зростаюча світова економічна криза:** Може призвести до скорочення інвестицій та погіршення фінансових умов.
5. Залучення грантових коштів: Можливість отримати фінансування через грантові програми для розвитку інфраструктури.	

SWOT-аналіз інвестиційного середовища Вінницької області свідчить про наявність вагомого, хоча ще не повністю задіяного, потенціалу для залучення інвестицій. Регіон має низку сильних сторін — зокрема, вигідне розташування, цінні культурно-історичні ресурси та добре розвинуту сферу інформаційно-комунікаційних технологій, які формують основу для подальшого економічного зростання. Проте наявні проблеми, серед яких недосконалий стан транспортної інфраструктури та слабкий рівень інноваційності, потребують цілеспрямованої модернізації.

Сьогодні найбільший вплив на інвестиційний клімат області має війна. Вона не лише загострює вже наявні недоліки, але й породжує нові ризики —

такі як втрата інвесторів, зниження туристичної активності та загальне послаблення економічної стабільності. Водночас криза відкриває нові перспективи: активізуються державні програми відбудови, зростає інтерес до внутрішнього туризму, а також з’являється шанс залучити кошти міжнародної допомоги й грантів.

У післявоєнний період одним із пріоритетів має стати стратегічне відновлення інфраструктури — не лише фізичної, але й цифрової. Необхідно також акцентувати увагу на підвищенні рівня безпеки, активному просуванні регіону через цифрові канали та розвитку різноманітних туристичних продуктів, здатних привабити як внутрішнього, так і зовнішнього споживача. Лише системний підхід, що базується на глибокому розумінні внутрішніх ресурсів і зовнішніх викликів, дозволить Вінниччині повноцінно реалізувати свій інвестиційний потенціал та досягти стабільного економічного розвитку.

Подальше залучення приватних інвестицій, зокрема реалізація проєкту з будівництва апарт-готелю WOL.Vinnytsia, є свідченням високого рівня довіри інвесторів до перспектив післявоєнного відновлення та значного інвестиційного потенціалу Вінницької області в довгостроковій перспективі.

Польські урядовці та представники бізнесу висловили зацікавленість в інвестиційному потенціалі Вінниччини. Понад 3500 компаній заявили про намір вийти на український ринок після завершення війни, і Вінницька область розглядається як один із ключових центрів для розміщення цього бізнесу.

У післявоєнний період туризм стане важливим чинником відновлення економіки України. Інвестування в розширення й оновлення туристичної інфраструктури матиме прямий позитивний вплив на розвиток галузі на регіональному рівні.

Адаптаційні заходи передбачають розробку туристичних маршрутів і продуктів, що підкреслюють культурну спадщину, історичні цінності та природні принади регіону. Метою таких дій є підвищення рівня комфорту для туристів та підтримка місцевого бізнесу. Крім того, важливим напрямом є залучення міжнародної допомоги та реалізація ініціатив, спрямованих на

стабілізацію внутрішньої економіки, що, у свою чергу, сприятиме розвитку та модернізації туристичної інфраструктури. На загальнодержавному рівні уряд продовжує підтримку галузі, затвердивши ще два інвестиційні проєкти у сфері туризму на суму 140 млн євро.

Ці обставини свідчать про те, що, попри наявні виклики, туристична галузь Вінницької області продовжує залишатися привабливою для інвесторів. Зокрема, перспективи післявоєнного відновлення, державна підтримка та співпраця з міжнародними партнерами підсилюють інвестиційну привабливість регіону.

Висновок до 2 розділу

У другому розділі кваліфікаційної роботи було проведено глибокий аналіз поточної ситуації та динаміки розвитку туристичної інфраструктури Вінницької області.

Ми з'ясували, що регіон має значну природну та культурну спадщину, яка формує потужну основу для туристичної діяльності: від унікальних печер і лікувальних вод до численних історичних пам'яток (понад 4300 об'єктів). Це свідчить про великий, хоча й частково нерозкритий, потенціал. Важливо, що соціальна інфраструктура, включаючи заклади харчування, розміщення та оздоровчі установи, загалом відповідає потребам відвідувачів. Однак, повномасштабна війна спричинила серйозний "колапс" у туристичному секторі, різко знизивши довіру споживачів та призвівши до значних економічних втрат і скорочення зайнятості. Незважаючи на ці труднощі, туристичні об'єкти області продовжують функціонувати, а Вінниця активно інвестує в безпеку, що є ключовим для підтримки внутрішнього туризму. Спостерігається адаптація галузі, зокрема через розширення спектру послуг існуючих туристичних магнітів.

Детальний розгляд географії об'єктів інфраструктури показав, що Вінниччина має розвинену транспортну мережу, включаючи важливі залізничні вузли та автошляхи. Висока щільність доріг та включення до міжнародних проєктів, таких як Go Highway, підкреслюють транзитний потенціал регіону.

Громадський транспорт у Вінниці визнаний одним із найкращих в Україні. Проте, Вінницький аеропорт залишається закритим через війну, що суттєво обмежує авіаційну доступність. Річковий транспорт, хоча й існує, потребує більшої інтеграції в туристичні маршрути. Заклади розміщення області різноманітні, охоплюючи готельні комплекси, приватні садиби, міні-готелі та санаторії, що дозволяє задовольняти потреби різних сегментів ринку. Гастрономія Вінниччини, з її унікальними подільськими стравами, має значний потенціал для розвитку нішевого гастрономічного туризму. Інформаційна підтримка представлена сучасним Туристичним хабом Visit Vinnytsia, який надає багатомовні послуги та має цифрові інструменти, що позитивно впливає на зручність для відвідувачів.

Аналіз інвестицій та проєктів у сфері туристичної інфраструктури показав, що, незважаючи на воєнні виклики, Вінницька область зберігає інвестиційну привабливість. До війни спостерігалася позитивна динаміка інвестицій у готельний сектор. Державна підтримка реалізується через регіональні та національні програми розвитку туризму, що передбачають створення конкурентоспроможного турпродукту, модернізацію інфраструктури та залучення коштів. Важливим є залучення міжнародної допомоги та приватних інвестицій, прикладом чого є проєкт апарт-готелю WOL.Vinnytsia. Місцеві громади, такі як Тульчинська, активно реалізують власні інвестиційні проєкти з ревіталізації історичних об'єктів та розвитку зеленого туризму. SWOT-аналіз інвестиційного середовища підтвердив потенціал регіону, але також вказав на необхідність подолання проблем, пов'язаних з війною, для повного розкриття інвестиційного потенціалу.

Підсумовуючи, Вінницька область, попри значні виклики, спричинені війною, демонструє стійкість та має міцну основу для відновлення та розвитку туристичної інфраструктури. Наявність значних природних та історико-культурних ресурсів, розвинена транспортна мережа, різноманітні заклади розміщення та харчування, а також сучасна інформаційна підтримка створюють сприятливі передумови. Для подальшого зростання необхідно зосередитися на

залученні інвестицій, модернізації існуючих об'єктів та створенні нових, що відповідатимуть сучасним трендам та потребам внутрішнього й міжнародного туризму.

РОЗДІЛ ІІІ. ВПЛИВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НА МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

3.1 Аналіз міжнародного туристичного потоку до регіону

Міжнародний туризм виступає важливим рушієм економічного розвитку та соціальних змін, сприяючи створенню робочих місць і стимулюючи розбудову інфраструктури. Наявність сучасної туристичної інфраструктури не лише забезпечує обслуговування існуючого туристичного потоку, а й активно формує імідж регіону, перетворюючи природні та культурні багатства на конкурентоспроможний туристичний продукт.

Попри значний природний, історичний і культурний потенціал, Вінницька область наразі стикається з низкою проблем у сфері туристичної інфраструктури, які стримують залучення міжнародних гостей. Згідно з дослідженнями, іноземні туристи становлять лише 1,5% від загальної кількості відвідувачів у Вінниці, що свідчить про низький рівень міжнародного інтересу. Серед основних перешкод — слабко розвинена матеріально-технічна база закладів розміщення, яка не відповідає сучасним міжнародним стандартам, а також неякісне транспортне сполучення. Додатково, останніми роками спостерігається зменшення податкових надходжень від туристичного сектору, що свідчить про негативний вплив зовнішніх чинників, зокрема загальнонаціональної ситуації.

Міжнародний туризм вважається одним із ключових чинників, що суттєво впливають на економічний розвиток держави та її добробут. Його значення значно перевищує функцію дозвілля, охоплюючи широкий спектр соціально-економічних вигод. Ця сфера має потужний потенціал для створення робочих місць, активізації економічної активності населення та стимулювання модернізації інфраструктури у різних галузях, що робить туризм важливим елементом національної стратегії розвитку.

У глобальному вимірі дедалі більше визнається роль туризму у розв’язанні соціально-економічних викликів, таких як зайнятість, боротьба з бідністю, розвиток малого підприємництва та загальне економічне зростання. Це розуміння відображається в національних політиках багатьох країн, як розвинених, так і тих, що розвиваються, де туризм розглядається як один з пріоритетних напрямів економічного розвитку. Враховуючи цей міжнародний контекст, для Вінницької області відкривається можливість цілеспрямовано розвивати свій туристичний потенціал як важливий ресурс довгострокового зростання.

Міжнародний туризм та інфраструктура перебувають у тісному взаємозв’язку, формуючи циклічний механізм взаємного підсилення. Інвестиції в інфраструктуру сприяють зростанню туристичної привабливості, а збільшення туристичних потоків, у свою чергу, створює додатковий попит на якісні сервіси, транспорт, об’єкти розміщення та інші елементи інфраструктури. Це стимулює подальше залучення інвестицій і сприяє загальній економічній модернізації. Таким чином, розвиток туристичної інфраструктури не тільки є результатом зростання туризму, але й виступає його передумовою. Стратегічні інфраструктурні вкладення можуть стати рушієм сталого зростання галузі, забезпечуючи довготривалі позитивні ефекти для економіки регіону.

Глобальні тенденції свідчать про стабільне зростання кількості туристичних прибуттів як у світі загалом, так і в Україні до 2013 року. У цей період Україна займала помітне місце на туристичній карті Європи. Водночас, точна інформація щодо обсягів міжнародного туризму безпосередньо у Вінницькій області залишається недостатньо представленою.

Згідно з опитуванням, проведеним у Вінниці в літній період, частка іноземних туристів склала лише 1,5% від загальної кількості респондентів. Основну масу відвідувачів становили жителі області (50%) та туристи з інших регіонів України (48,5%). У 2019 році підприємства туристичної сфери Вінницької області обслужили 36,7 тис. осіб, однак статистика не дозволяє відокремити кількість внутрішніх і міжнародних туристів.

Показовим є зростання пасажиропотоку через міжнародний аеропорт «Вінниця» — з 30 тис. у 2016 році до 60,9 тис. у 2018-му. Це може свідчити про збільшення загального числа прибулих до регіону, включаючи іноземців, хоча такі дані не є суто туристичними.

Водночас, податкові надходження від туристичної діяльності у Вінницькій області демонструють спадну динаміку. У першому кварталі 2024 року обсяг надходжень зменшився на 45% порівняно з аналогічним періодом 2021 року. Незначне зростання у 2023 році (4,384 млн грн проти 4,353 млн грн у 2022-му) не компенсує втрат попередніх років — приріст усього 7% порівняно з довоєнним 2021 роком (4,1 млн грн). Це свідчить про серйозний вплив зовнішніх обставин, які обмежують розвиток туристичного сектору, зокрема його міжнародного сегмента.

Таблиця 3.1

Податкові надходження від туристичної діяльності

Рік	**Сума надходжень (млн грн)**	**Зміна порівняно з попереднім роком (%)**	**Зміна порівняно з 2021 роком (%)**
2021	4.100	-	-
2022	4.353	+6.2%	+6.2%
2023	4.384	+0.7%	+7.0%
2024	2.255	-48.5% (від 2023)	-45.0%

Для опитаних відвідувачів Вінниці, включаючи міжнародних туристів (хоча окремо для них не виділено), першочерговими цілями приїзду були: відпочинок та розваги (32,5%), відвідування друзів/родини (25,8%), бізнес/робота (13%), освіта (11%) та лікування (8%).(схема колова)

У Вінницькій області серед основних цілей подорожей найбільш популярними залишаються культурно-пізнавальний, лікувально-оздоровчий,

рекреаційний, сільський зелений, подієвий, спортивно-активний та релігієзнавчий туризм, включаючи паломництво. Окрім цього, спостерігається загальна тенденція до зростання ділових поїздок і подорожей із пізнавальною метою, що також впливає на структуру туристичних візитів до регіону.

Дослідження впливу туристичної інфраструктури на розвиток міжнародного туризму у Вінницькій області вказує на наявність значного, але наразі недостатньо реалізованого потенціалу. Регіон має сприятливі умови для розвитку різних форм туризму завдяки унікальному поєднанню природних ресурсів і культурно-історичної спадщини.

Водночас обмежений рівень розвитку туристичної інфраструктури залишається основним стримувальним чинником для залучення іноземних туристів. Матеріально-технічна база об’єктів розміщення часто не відповідає вимогам міжнародного рівня, а якість транспортного обслуговування потребує суттєвого покращення. Існуючі статистичні дані демонструють низьку частку іноземних туристів, а також відсутність детальної інформації про їхнє походження та цілі візитів, що ускладнює ефективне планування туристичної політики. Крім того, зовнішні обставини, зокрема воєнна ситуація в країні, чинять негативний вплив на галузь, що підтверджується падінням податкових надходжень від туризму.

3.2 Взаємозв’язок між інфраструктурою та привабливістю регіону для іноземних туристів

Туристична інфраструктура визначається як комплексні об'єкти та послуги, розроблені для підтримки та покращення туристичної діяльності, що охоплюють широкий спектр фізичних структур та послуг, необхідних для подорожей. Вона є ключовим компонентом у сфері гостинності та туризму, що закладає основу для економічної життєздатності, сталого розвитку та збагаченого досвіду туристів.

Транспортна інфраструктура відіграє ключову роль у формуванні першого етапу туристичного маршруту іноземців і є важливим чинником залучення міжнародних мандрівників. Наявність зручного, ефективного та надійного транспорту — від авіасполучення до залізниць, автобусних перевезень і таксі — значно полегшує прибуття туристів і їхнє пересування в межах регіону, зменшуючи часові витрати та рівень стресу під час подорожі.

Інвестування у розвиток дорожньої мережі та аеропортів сприяє зростанню привабливості туристичних локацій і відкриває можливості для створення нових туристичних продуктів. Якісна дорожня інфраструктура забезпечує кращу доступність, сприяє залученню підтримки з боку місцевого населення та приносить як економічні, так і соціальні переваги. Модернізовані аеропорти та морські порти справляють позитивне перше враження на гостей і здатні збільшити обсяги туристичних потоків. Використання високошвидкісного транспорту й ефективних систем масового транзиту додатково покращує мобільність у межах туристичних центрів.

Таким чином, простежується чіткий ланцюг взаємозв’язків: вкладення в транспортну інфраструктуру покращують рівень доступності, зменшують труднощі під час подорожей і підвищують загальний комфорт, що, у свою чергу, позитивно впливає на враження туристів, посилює привабливість регіону й стимулює збільшення туристичного потоку. Це, зрештою, трансформується у прямі економічні вигоди. Отже, транспорт виступає базовим елементом, без якого неможливий стійкий розвиток туристичної галузі.

Інфраструктура відіграє вирішальну роль у формуванні позитивного туристичного досвіду. Її якісний стан напряму впливає на рівень комфорту та зручності для відвідувачів, що, у підсумку, визначає ступінь їхнього задоволення. Добре обладнані й належно утримувані заклади розміщення, а також стабільні комунікаційні послуги, зокрема доступ до електроенергії та Інтернету, істотно підвищують якість перебування туристів і сприяють формуванню їхньої прихильності до обраного місця.

Окрім того, ефективна система поводження з відходами, наявність чистої питної води та якісні санітарно-гігієнічні умови позитивно впливають як на комфорт мандрівників, так і на загальне сприйняття туристичного напрямку. Розвинена інфраструктура не лише забезпечує безпечні умови для подорожей, а й допомагає зменшити супутні витрати, що додатково посилює задоволення від поїздки.

Зручна та добре функціонуюча туристична інфраструктура відіграє важливу роль у зростанні привабливості туристичного напрямку, закладаючи підґрунтя для розвитку туристичних атракцій і збільшення відвідуваності. Якість обслуговування та рівень інфраструктурного забезпечення безпосередньо впливають на загальне враження про місце. Комфортне середовище, надійна інфраструктура та гарантія безпеки сприяють формуванню позитивного досвіду, що посилює прихильність мандрівників до певного регіону.

Це, у свою чергу, сприяє формуванню сталої туристичної поведінки, коли туристи охочіше повертаються або рекомендують напрям іншим. Високий рівень задоволення також позитивно впливає на ставлення відвідувачів до місцевих традицій — задоволені туристи частіше проявляють повагу до культурної спадщини регіону, сприяючи її збереженню.

Під час вибору туристичного напрямку іноземні мандрівники враховують низку чинників, серед яких інфраструктура посідає провідне місце. Добре розвинена туристична інфраструктура є однією з головних умов, що впливають на прийняття рішення про подорож. Важливими є не лише наявність базових зручностей, а й їхня якість та відповідність міжнародним стандартам.

Високий рівень сервісу, що забезпечується сучасною інфраструктурою, є очікуваним елементом подорожі для іноземних гостей. Туристи прагнуть комфорту в усьому — від транспорту до проживання, і саме ці умови значною мірою формують їхній загальний досвід. Забезпечення високого рівня зручності у всіх компонентах подорожі перетворює локацію з пересічного пункту

відвідування на привабливий туристичний центр, підвищуючи його конкурентоспроможність на світовому ринку.

Не менш важливими є доступність і якість транспортного сполучення. Зручність прибуття до регіону та комфортне пересування в його межах значною мірою впливають на загальне враження від поїздки. Інформаційна підтримка, зокрема наявність багатомовних матеріалів та зручних цифрових платформ, допомагає туристам орієнтуватися та ефективно планувати перебування. Крім того, безпека, хоча й не завжди називається серед основних критеріїв, залишається ключовою умовою для привабливості туристичного напрямку, особливо для міжнародних гостей.

Вінницька область вирізняється значною кількістю історико-культурних і природних об’єктів, що становлять інтерес для іноземних мандрівників. Серед "Семи чудес Вінниччини" — Браїлівська скарбниця (Свято-Троїцький жіночий монастир), Історико-культурний заповідник "Буша" з його унікальним геологічним утворенням — Гайдамацьким яром, Музей-садиба М. І. Пирогова, Немирівське городище ("Великі вали") та Палац Потоцьких. Ці пам’ятки дозволяють глибше ознайомитися з історією та культурною спадщиною регіону. (Додаток Б)

Крім історичних об’єктів, область багата на унікальні природні локації, зокрема затоплений кар’єр у селі Черепашинці, який завдяки мальовничим глиняним та піщаним берегам часто порівнюють з "українськими Мальдівами". Сучасною туристичною родзинкою є мультимедійний фонтан Roshen у Вінниці, який приваблює численних відвідувачів видовищними водно-світловими шоу (Додаток Б)

Однак доступ до цих локацій значною мірою залежить від транспортної інфраструктури. Наприклад, дістатися до Немирівського городища чи Тульчина можна лише автомобілем або автобусом. При цьому поганий стан доріг, особливо в сільській місцевості, створює суттєві труднощі для туристів, особливо іноземців, які надають перевагу зручному та комфортному пересуванню. Це обмежує повноцінне використання туристичного потенціалу

регіону, адже проблеми з логістикою можуть відлякувати відвідувачів, незважаючи на високий інтерес до самих об’єктів.

Сприйняття інфраструктури Вінницької області іноземними туристами є важливим показником її туристичної привабливості. Хоча у доступних матеріалах немає великої кількості прямих відгуків саме від іноземців щодо інфраструктури, на основі загальних характеристик та опосередкованих даних можна зробити певні висновки.

Зокрема, Вінниця позиціонується як місто з "розвиненою інфраструктурою, високим рівнем безпеки та помірними цінами", що формує її образ як привабливого міста з європейськими стандартами життя. Таке сприйняття, ймовірно, ґрунтується на досвіді внутрішніх мандрівників та іноземців, які тривалий час перебувають у місті. Якість громадського транспорту, особливо трамваїв, часто відзначається як одна з найкращих в Україні та відома на європейському рівні, що створює позитивне враження щодо мобільності та комфорту пересування містом.

Оцінки інфраструктури розміщення також позитивні: готелі "Hotel France" та "Aristocrat Hotel" отримують високі оцінки за чистоту, комфорт та професійний сервіс. Це свідчить про те, що готельна інфраструктура відповідає очікуванням іноземних гостей. Крім того, позитивні відгуки про медичні заклади, як-от "Universum Clinic", зокрема щодо чистоти, сучасного оснащення та англомовного персоналу, додають довіри та зручності для іноземних відвідувачів. Наявність медичного персоналу, який володіє англійською мовою, є критично важливою умовою комфортного перебування для іноземців.

Водночас, не всі елементи інфраструктури забезпечують однаковий рівень задоволення. Слабкість дорожньої мережі за межами міста, хоч і не згадується безпосередньо у відгуках, може істотно вплинути на сприйняття регіону в цілому. Іноземні туристи, які очікують високої якості доріг, можуть бути розчаровані у разі подорожі до менш доступних або сільських локацій області.

Таким чином, хоча міська інфраструктура Вінниці забезпечує позитивне враження та комфорт для іноземних туристів, для повноцінного розвитку регіонального туризму необхідно вирішити проблеми з дорожнім покриттям та забезпечити зручний доступ до віддалених туристичних об’єктів. Це дозволить сформувати цілісно позитивний досвід перебування в області.

3.3 Проблеми та перспективи розвитку міжнародного туризму на основі покращення інфраструктури

Вінницька область володіє значним, але поки що недостатньо використаним туристичним потенціалом, який базується на вигідному географічному розташуванні, високому транзитному потоці та багатій історико-культурній спадщині. Проте застаріла і слабо розвинена туристична інфраструктура — зокрема, поганий стан доріг, обмежена кількість сучасних закладів розміщення та проблеми з охороною культурних пам’яток — залишаються головними бар’єрами для залучення міжнародних мандрівників.

Аналіз свідчить, що незважаючи на несприятливі зовнішні умови, зокрема військову агресію, регіон демонструє стійкість внутрішнього туризму та має чітко визначену стратегію розвитку туризму до 2027 року. Ця стратегія охоплює різні напрямки — від промоції і розвитку спеціалізованих видів туризму до оновлення інфраструктури. Втім, ефективність її реалізації стримує недостатнє фінансування.

Для повного розкриття міжнародного туристичного потенціалу Вінницької області потрібен комплексний підхід. Головними пріоритетами мають стати інвестиції у модернізацію дорожньої мережі, розширення та покращення якості місць розміщення, реставрація й адаптація культурних пам’яток, а також розвиток інфраструктури для нішевих видів туризму — сільського зеленого, пригодницького, геотуризму. Залучення коштів варто здійснювати через активне впровадження державно-приватного партнерства,

міжнародні гранти та цілеспрямовану промоцію інвестиційних проєктів. Успішний досвід інших регіонів України і сусідніх країн підтверджує ефективність стратегії формування туристичних хабів, реалізації спеціалізованих інфраструктурних проєктів та підвищення якості туристичних послуг.

Попри наявність значних туристичних ресурсів, якість і сучасність туристичної інфраструктури залишаються серйозним вузьким місцем, що суттєво стримує розвиток міжнародного туризму. Однією з головних перепон є недостатній рівень розвитку інфраструктури, зокрема відсутність масштабної реконструкції та будівництва різноманітних закладів розміщення — готелів, мотелів, кемпінгів тощо. Крім того, значна частина пам’яток культурної спадщини перебуває в незадовільному стані, а ефективних програм їх збереження та адаптації для туристів практично немає. Місця для короткочасного відпочинку часто залишаються не облаштованими.

Ці виклики свідчать про системні проблеми в розвитку інфраструктури. Поганий стан доріг і відсутність належних під’їздів до туристичних об’єктів безпосередньо впливають на комфорт і загальне враження від подорожі, створюючи незручності, які можуть відштовхнути туристів від повторних візитів чи рекомендацій. Аналогічно, навіть історично значущі пам’ятки в занедбаному стані втрачають свою привабливість. Інтегральний індекс розвитку інфраструктури Вінницької області, який становить 1,09, хоча й потребує додаткового пояснення, імовірно відображає ці наявні проблеми. Це означає, що інфраструктурні недоліки не лише ускладнюють доступ до туристичних об’єктів, але й негативно впливають на сприйняття Вінницької області як туристичного напрямку, роблячи її менш конкурентоспроможною на міжнародному ринку, де комфорт і якість послуг мають першочергове значення.

Недостатня та фрагментарна рекламна й інформаційна діяльність обмежує можливості регіону залучати ширшу аудиторію, особливо міжнародних туристів. Водночас, «Програма розвитку туризму у Вінницькій

області на 2021-2027 роки» передбачає й уже реалізує низку промоційних ініціатив. До них входять проведення регіональних форумів і конференцій, участь у проєктах типу «Парламент для села», «Конструктор туристичних стратегій», «Культура та креативні індустрії». Також здійснюються виїзні обстеження туристичної інфраструктури для створення нових маршрутів, організовуються фестивалі, майстер-класи та розробляються історико-патріотичні маршрути, такі як «Колоритне Поділля», «Подорож до витинанки», «Шляхами видатних людей».

У 2023 році було проведено прес- та інформаційні тури, зокрема «Шляхами Трипільської праматері», ведеться робота над оновленням туристичного бренду Вінниччини та підготовкою промо-матеріалів. Активно оновлюється і популяризується туристичний портал «Вінниччина туристична», у соціальних мережах регулярно публікуються матеріали про туристичні об’єкти (понад 80 статей у 2023 році).

Хоча ці заходи є значущими, вони не завжди об’єднані в єдину, системну і ефективну стратегію просування, здатну охопити міжнародні ринки. Проблема полягає не в повній відсутності активності, а в недостатній координації, обмеженому фінансуванні та нестачі цілеспрямованого міжнародного фокусу. Це підкреслює необхідність переходу від розрізнених промоційних подій до більш інтегрованої, базованої на даних і орієнтованої на міжнародну аудиторію маркетингової кампанії.

Вінницька область має чітко визначену стратегічну основу для розвитку туризму, викладену у «Програмі розвитку туризму у Вінницькій області на 2021-2027 роки», затвердженій рішенням обласної Ради від 24 вересня 2020 року № 978. Ця програма є комплексною і охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на покращення туристичного іміджу та потенціалу регіону.

Серед досягнень і запланованих кроків за 2023 рік та перші 9 місяців 2024 року варто відзначити:

1. Проведення регіональних форумів, виставок і конференцій, зокрема участь

у підсумковій конференції ГО «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні», стратегічній сесії агротуристичного кластеру «Шляхами Трипільської Праматері», форумі «Культура та креативні індустрії для сталого регіонального розвитку».

2. Виїзні обстеження туристичної інфраструктури для розробки нових маршрутів у Вінницькому, Жмеринському, Тульчинському та Могилів-Подільському районах.

3. Організація фестивалів, традиційних свят, інтерактивних заходів і майстер-класів, зокрема розробка історико-патріотичних маршрутів («Колоритне Поділля», «Подорож до витинанки») та екскурсій для вимушено переміщених осіб і дітей-сиріт («Святкова подорож до Подільського чарівника»).

4. Проведення прес- і інформаційних турів, зокрема маршрутом «Шляхами Трипільської праматері» і для ветеранів війни («Відновлення шляхами звичаїв і традицій»).

5. Оновлення туристичного бренду Вінниччини та створення поліграфічних і відео рекламних матеріалів.

6. Проведення тренінгів і семінарів з міжнародних стандартів у туризмі та підвищення кваліфікації фахівців, зокрема власників агроосель.

7. Підтримка створення науково-туристичного комплексу «Липовецько-Іллінецька астроблема» («Іллінецький кратер»).

8. Модернізація і просування туристичного порталу «Вінниччина туристична», активне популяризування туристичної галузі у соцмережах (понад 80 статей у 2023 році).

9. Визначення місць для встановлення двомовних дорожніх інформаційних знаків європейського зразка біля туристичних об’єктів.

10. Створення та функціонування мережі туристично-інформаційних центрів

(ТІЦ), включно з відновленням роботи обласного ТІЦ та співпрацею з місцевими ТІЦ.

11.Сприяння облаштуванню туристичної інфраструктури Подільського зоопарку (зокрема будівництво вольєрів для тигра та ягуара).

12.Підтримка розвитку сільського зеленого і агротуризму, що сприяло відкриттю нових гостинних садиб і творчих майстерень.

13.Формування програм перебування туристів, зокрема створення транскордонного маршруту «Шляхами Трипільської праматері» у співпраці з Молдовою та Румунією.

Ця програма демонструє всебічне стратегічне бачення розвитку туризму в регіоні. Той факт, що реалізація триває навіть в умовах війни (наприклад, реабілітаційні тури для ветеранів, модернізація зоопарку, відкриття нових садиб), свідчить про гнучкість і стійкість у виконанні поставлених завдань. Водночас це підкреслює, що базове планування є міцним, а основним викликом залишається забезпечення стабільного фінансування та ефективне впровадження, особливо щодо масштабних інфраструктурних проектів, які потребують значних інвестицій.

Для ефективного розвитку міжнародного туризму у Вінницькій області, з огляду на виявлені проблеми та наявні перспективи, необхідно реалізувати стратегічні заходи, що охоплюють інфраструктурне вдосконалення та підвищення якості туристичних послуг.

Інфраструктурні інвестиції мають здійснюватися цілеспрямовано, з фокусом на створенні сприятливих умов для туристичного досвіду. Першочерговим завданням є оновлення дорожньої мережі, особливо шляхів, що ведуть до важливих туристичних об’єктів, включаючи історичні та сільські місцевості, з акцентом на покращення доступності на фінальному етапі маршруту.

Не менш важливо розширити та осучаснити варіанти розміщення туристів. Розвиток сучасних форм, таких як бутик-готелі, еко-проживання,

якісні хостели та глемпінги, має відповідати міжнародним стандартам і задовольняти потреби різноманітних категорій мандрівників.

Особливу увагу слід приділити збереженню та адаптації об’єктів культурної спадщини. Варто реалізовувати комплексні програми реставрації та модернізації пам’яток, створюючи умови для зручного та безбар’єрного доступу, включаючи сучасні інтерпретаційні інструменти, багатомовні вивіски та облаштовані маршрути.

Розвиток інфраструктури має також орієнтуватися на підтримку нішевих напрямів туризму. У сфері сільського зеленого туризму необхідно сприяти покращенню доступу до агросадиб, розвитку локального ремесла та створенню умов для залучення громад до туристичної діяльності. Для активних видів туризму, таких як рафтинг, велоподорожі чи пішохідні маршрути, доцільно облаштувати спеціальні стежки, засоби безпеки та пункти прокату. Геотуризм, зокрема на базі Липовецько-Іллінецької астроблеми, потребує розвитку як повноцінного науково-туристичного комплексу з відповідною інфраструктурою.

Транспортна доступність також відіграє ключову роль. Доцільно вдосконалити функціонування Вінницького міжнародного аеропорту та підвищити якість обслуговування на залізничних і автобусних станціях, орієнтуючись на потреби туристів.

Окремої уваги заслуговує модернізація туристично-інформаційної інфраструктури: розширення мережі центрів по всій області, їх забезпечення кваліфікованим багатомовним персоналом, а також інтеграція сучасних цифрових сервісів значно підвищать рівень обслуговування та поінформованості відвідувачів.

Висновки до 3 розділу

Третій розділ кваліфікаційної роботи зосередився на дослідженні взаємозв'язку між туристичною інфраструктурою та динамікою міжнародних туристичних потоків у Вінницькій області, виявляючи поточні виклики та окреслюючи шляхи подальшого розвитку.

Ми з'ясували, що міжнародний туризм є потужним драйвером економічного зростання та модернізації, а якісна інфраструктура не лише обслуговує відвідувачів, а й активно формує привабливий імідж дестинації. Однак, незважаючи на природний та культурний потенціал Вінниччини, міжнародні туристичні потоки до регіону залишаються незначними (лише 1,5% від загальної кількості відвідувачів). Це пояснюється слабкою матеріально-технічною базою розміщення, проблемами з транспортним сполученням та загальним негативним впливом зовнішніх обставин, що відображається у зниженні податкових надходжень від туристичного сектору. Ключовим висновком є те, що більшість візитів іноземців до України, як і до Вінниччини, мають не дозвіллєвий характер, а пов'язані з гуманітарними, діловими або приватними цілями.

Ми встановили, що взаємозв'язок між інфраструктурою та привабливістю регіону для іноземних туристів є прямим. Добре розвинена транспортна мережа є фундаментальною для залучення міжнародних мандрівників, адже вона полегшує прибуття та пересування. Якісна інфраструктура впливає на комфорт і задоволення відвідувачів, формуючи позитивний досвід та заохочуючи до повторних візитів. Місто Вінниця вже створює позитивне враження завдяки своїй міській інфраструктурі, включаючи громадський транспорт та якісні готелі. Проте, доступ до віддалених історичних та природних об'єктів області ускладнений через стан доріг, що обмежує повне використання туристичного потенціалу.

Аналіз проблем та перспектив розвитку міжнародного туризму в регіоні підтвердив, що застаріла інфраструктура є головним стримуючим фактором. Недостатня кількість сучасних закладів розміщення, незадовільний стан багатьох культурних пам'яток та неякісне дорожнє покриття за межами обласного центру є значними викликами. Крім того, фрагментарна промоційна діяльність обмежує впізнаваність Вінниччини на міжнародній арені. Однак, регіон має чітко визначену "Програму розвитку туризму", яка передбачає комплекс заходів для вдосконалення інфраструктури, промоції та розвитку

спеціалізованих видів туризму. Важливо, що, незважаючи на війну, спостерігається інвестиційна активність, зокрема, в будівництво нових готельних комплексів, а також підтримка з боку держави та міжнародних партнерів.

Отже, для суттєвого стимулювання міжнародного туризму у Вінницькій області необхідний комплексний та цілеспрямований підхід. Це передбачає пріоритетні інвестиції у модернізацію дорожньої мережі, розширення та якісне оновлення готельної бази згідно з глобальними стандартами. Важливо також зосередитися на реставрації та адаптації історичних об'єктів, забезпечуючи їх доступність та багатомовну інтерпретацію. Розвиток нішевих видів туризму (сільський, пригодницький, геотуризм) потребує створення спеціалізованої інфраструктури. Активне залучення інвестицій через державно-приватне партнерство та міжнародні гранти, а також формування потужного, сфокусованого на міжнародну аудиторію туристичного бренду та його промоція у цифровому просторі, є ключовими для підвищення конкурентоспроможності регіону. Реалізація цих кроків дозволить Вінницькій області повноцінно розкрити свій туристичний потенціал та привабити іноземних гостей.

ВИСНОВКИ

Проведений комплексний аналіз сучасного стану туристичної інфраструктури Вінницької області, її впливу на туристичні потоки та інвестиційну діяльність, а також виявлення проблем і перспектив розвитку, дозволив всебічно оцінити потенціал регіону та окреслити стратегічні напрямки для його подальшого зростання. Цей звіт, ґрунтуючись на детальному дослідженні та інтеграції доступних даних, схем і таблиць, надав об'єктивне розуміння складної динаміки туристичного сектору Вінниччини.

У процесі роботи було визначено основні поняття та терміни, проведено класифікацію туристичної інфраструктури, а також проаналізовано її структурні елементи та фактори розвитку. Ми з'ясували, що туристична інфраструктура є багатогранною системою, що охоплює не лише фізичні об'єкти, такі як транспортні мережі, засоби розміщення та заклади харчування, але й допоміжні послуги, культурні об'єкти та цифрові рішення. Її ефективність безпосередньо залежить від злагодженої взаємодії всіх компонентів, а на її формування та розвиток впливають численні економічні, демографічні, культурні та природні фактори.

Досліджено особливості міжнародного туризму та його взаємозв’язок з інфраструктурним забезпеченням. Було підкреслено, що якісна та розвинена інфраструктура є фундаментальною передумовою для залучення міжнародних туристів, підвищуючи доступність дестинації, комфорт перебування та загальну привабливість. Міжнародний туризм, своєю чергою, стимулює інвестиції в інфраструктуру, створюючи позитивний зворотний зв'язок.

Ключовим завданням було проаналізувати поточний стан та особливості туристичної інфраструктури Вінницької області, включаючи основні об’єкти (транспорт, проживання, харчування) та культурну, а також рекреаційну інфраструктуру. Ми встановили, що Вінницька область має значний природний, історико-культурний та рекреаційний потенціал, підкріплений великою кількістю пам'яток та унікальних природних об'єктів. Транспортна

мережа регіону є розгалуженою, з високою щільністю доріг та важливими залізничними вузлами, а громадський транспорт у Вінниці визнаний одним із найкращих в Україні. Сектор розміщення пропонує різноманітні варіанти, від готелів до сільських садиб, а місцева гастрономія має значний потенціал для розвитку. Особливо варто відзначити лідерство області у цифровізації та активне впровадження смарт-рішень, таких як інтерактивні карти та цифрові кіоски, що значно покращує інформаційну підтримку та доступність.

Також оцінено вплив туристичної інфраструктури на туристичні потоки іноземних громадян у регіоні. Виявлено, що, незважаючи на потенціал, частка іноземних туристів у Вінницькій області залишається низькою, а загальні туристичні потоки та податкові надходження від галузі зазнали значного падіння, особливо після 2020 року. Це свідчить про серйозний негативний вплив зовнішніх факторів, зокрема повномасштабної війни, яка спричинила "колапс туристичної діяльності", відтік інвесторів та руйнування інфраструктури.

Нарешті, було визначено проблеми та перспективи розвитку міжнародного туризму на основі покращення інфраструктури. Серед ключових проблем — незадовільний стан багатьох історико-культурних об'єктів, недосконаліть дорожньої інфраструктури за межами обласного центру та недостатній рівень інновацій. Однак, Вінницька область має чітко визначену "Програму розвитку туризму на 2021-2027 роки", яка передбачає комплекс заходів для модернізації інфраструктури, промоції та розвитку спеціалізованих видів туризму, включаючи медичний та сільський зелений туризм. Спостерігається інвестиційна активність, зокрема в будівництво нових готельних комплексів, а також підтримка з боку держави та міжнародних партнерів.

Таким чином, Вінницька область, попри значні виклики, спричинені війною, демонструє стійкість та має міцну основу для відновлення та розвитку туристичної інфраструктури. Для суттєвого стимулювання міжнародного туризму необхідний комплексний та цілеспрямований підхід, що передбачає

пріоритетні інвестиції у модернізацію дорожньої мережі, розширення та якісне оновлення готельної бази згідно з глобальними стандартами. Важливо також зосередитися на реставрації та адаптації історичних об'єктів, забезпечуючи їх доступність та багатомовну інтерпретацію. Розвиток нішевих видів туризму потребує створення спеціалізованої інфраструктури. Активне залучення інвестицій через державно-приватне партнерство та міжнародні гранти, а також формування потужного, сфокусованого на міжнародну аудиторію туристичного бренду та його промоція у цифровому просторі, є ключовими для підвищення конкурентоспроможності регіону та забезпечення його сталого розвитку у післявоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Leiper N. The framework of tourism: towards a definition of tourism, tourist,
and the tourist Industry // Annals of Tourism Research. Vol. 6(4). 1979. P. 390-407.
2. Ангелко І. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної галузі в
Україні. Український соціум. 2014. № 2 (49). С. 71–79.
3. Бейдик О. О. Словник-довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної географії. – К.: Палітра, 1997. – 305 с.
4. Бондаренко М. П. Туристичний сектор економіки України: реалії та перспективи / М. П. Бондаренко // Економіка і прогнозування. – 2011. – № 1. – С. 104-119.
5. Бордун О., Шевчук В., Монастирський В., та ін. Втрати та напрями порятунку туристичного бізнесу України в умовах війни. Вісник Львівського університету. Серія економічна. 2022. Випуск 62. С. 178–196. бюлетень. – К. : Державна служба статистики України. – 2017. – 200 с.
6. Відновлення туристичних потоків: у 2021 році до України прибуло понад 3 млн іноземців (2022). Електронний ресурс. Режим доступу: https://mtu.gov.ua/news/33238.html
7. Вінниця першою в Україні запроваджує міський стандарт гостинності. URL: https://decentralization.gov.ua/news/13147.
8. Гловацька В. В. Особливості розвитку сільського зеленого туризму як підприємницької діяльності / В. В. Гловацька // Інноваційна економіка. – 2010. - № 16. - С. 45-48.
9. Державне агенство розвитку туризму [Електроний ресурс]: https://www.tourism.gov.ua/blog/turistichna-statistika-ukrayini-dinamika-podatkovih-nadhodzhen-po-regionah
10. Долгопола Г. Є., Корабельникова Я. С. Туристична інфраструктура: до проблеми визначення та функціонування державноприватного партнерства, Полтава, 2013. – С. 25−37.

11.Задорожнюк Д.П., Мазуркевич І.О. Оцінка ринку готельно-ресторанних
послуг у місті Вінниця // Problèmes et perspectives d'introduction de la recherche scientifique innovante. 2019. №1. С.100-102.

12.Ільїна О. В. Туризм. Рекреаційна географія: Поняття і терміни / О. В. Ільїна. – Луцьк: Терен, 2004. – 104 с

13.Калетнік Г.М. Науково-теоретичні засади формування та розвитку людського капіталу в сільських територіях [Електронний ресурс] / Г.М. Калетнік,А.Г. Мазур // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2016. – № 10. – С. 7-25.

14. Кальченко О.М. Проблеми інноваційного розвитку туристичної галузі України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://tourlib.net/stattiukr/kalchenko2.htm

15.Король О. Д. Міжнародні туристичні потоки: суспільно-географічні аспекти формування та геопросторовий розподіл: монографія. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2018. – 512 с

16.Кривега, К. В. (2005). Туристична інфраструктура: поняття та складові. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*, (21), 118-124.

17.Кузик С. П. Географія туризму. – К. : Знання, 2011. – 271 с.

18.Любіцева, О. О. (2003). *Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти)*. Київ: Альтерпрес.

19.Методичний посібник для мешканців сільських територій Вінницької

20.Мініч І.М. Соціальні чинники і функції інфраструктури туризму: соціологічний аналіз:Автореф. дис. канд. соц. наук.// 22.00.04 – економічна соціологія. – Інститут соціології НАН України. – Київ, 2002. – 16 с.

21.Можливості працевлаштування молоді у сфері зеленого туризму: методичні рекомендації щодо започаткування власної справи / [за заг. ред. О.В. Кулініча] . – Х. : Інститут соціальної політики регіону, 2011. – 124 с.

22.Молнар О.С. Роль та місце туризму в забезпеченні соціально економічного розвитку регіону [Електронний ресурс] / О.С. Молнар, Ф.А. Важинський, І.С. Романович // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка. – 2014. – Вип. 1. – С. 252-256.

23. На Вінниччині проведено семінар з розвитку туристичної галузі. URL: http://vin.gov.ua/news/ostanni-novyny/20091-na-vinnychchyni-provedeno-seminar-z-rozvytku-turystychnoi-haluzi

24.Новикова В. І. Інфраструктура: сутність поняття, види, застосування у рекреаційній сфері // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія: Географія. – 2016. – Вип.1(64). − С. 18−22.

25.Новикова В.І. Туристсько-інформаційні центри як важлива складова інфраструктурного забезпечення рекреаційної діяльності в Україні / В.І. Новикова // Тенденції, проблеми і перспективи розвитку національного ринку туристичних послуг: регіональний аспект : матер. Всеукр. наук. конф. (18–19 листопада 2010 р., м. Київ). – К. : НАУ, 2010. – С. 169–175.

26.Програма розвитку туризму у Вінницькій області на 2016-2020 роки.Департамент міжнародного співро-бітництва та регіонального розвитку облдержадміністрації. URL: http://www.dmsrr.gov.ua/arx%d1%96tekturn%d1%96pamyatki, un%d1%96kaln%d1%

27.Роїк О. Р., Копичинська М. Ю. Дослідження привабливості туристичнорекреаційного комплексу на прикладі курорту Трускавець. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2021. № 4(121). С. 36–42.

28.Роїна О. М. Туристична діяльність. Нормативна база. – К : КНТ, 2005. –
448 с.

29. Сіренко К. В. Аналіз туристичного ринку України в сучасних умовах розвитку економіки / К. В. Сіренко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 12. – С. 70-74.

30. Ставська Ю. В., Вовк В. Ю. Інвестиційна привабливість Вінницького

регіону. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. Вип. 3 (14). С. 371–375

31. Талалай В.В. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної галузі в Україні /В.В. Талалай. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації та науковий потенціал світу». – Вінниця: Видавництво-друкарня «Діло». – 2015. – С.18-20.

32.Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: Монографія.- К.: Київ.нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 2-ге видання. – 463 с.

33. Школа І. М. Менеджмент туристичної індустрії. – Чернівці : Книги XXI, 2003. – 595 с.

34.Шульгіна Л.М. Тенденції розвитку туристичного ринку України / Л.М. Шульгіна // Проблеми системного підходу в економіці. – К. : НАУ. – 2004. – Вип. 7. – С. 65–68.

ДОДАТКИ

Додаток А

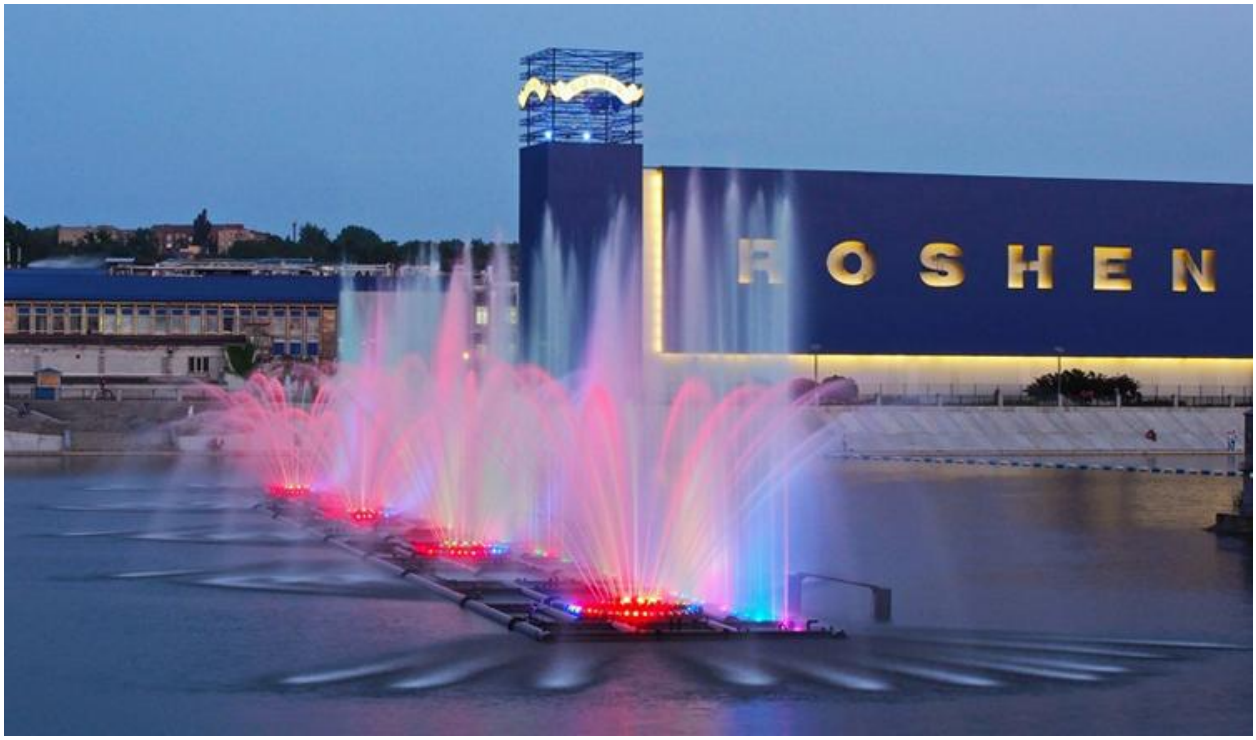


Рис. 1 Фонтан «ROSHEN» у місті Вінниця



Рис. 2 Музей-садиба імені Пирогова



Рис. 3 Скельний храм у селі Буша



Рис. 4 Заміський комплекс «Apresto»



Рис. 5 Заміський комплекс «BUTTERFLY»



Рис. 6 Санаторій «Радон» у місті Хмільник

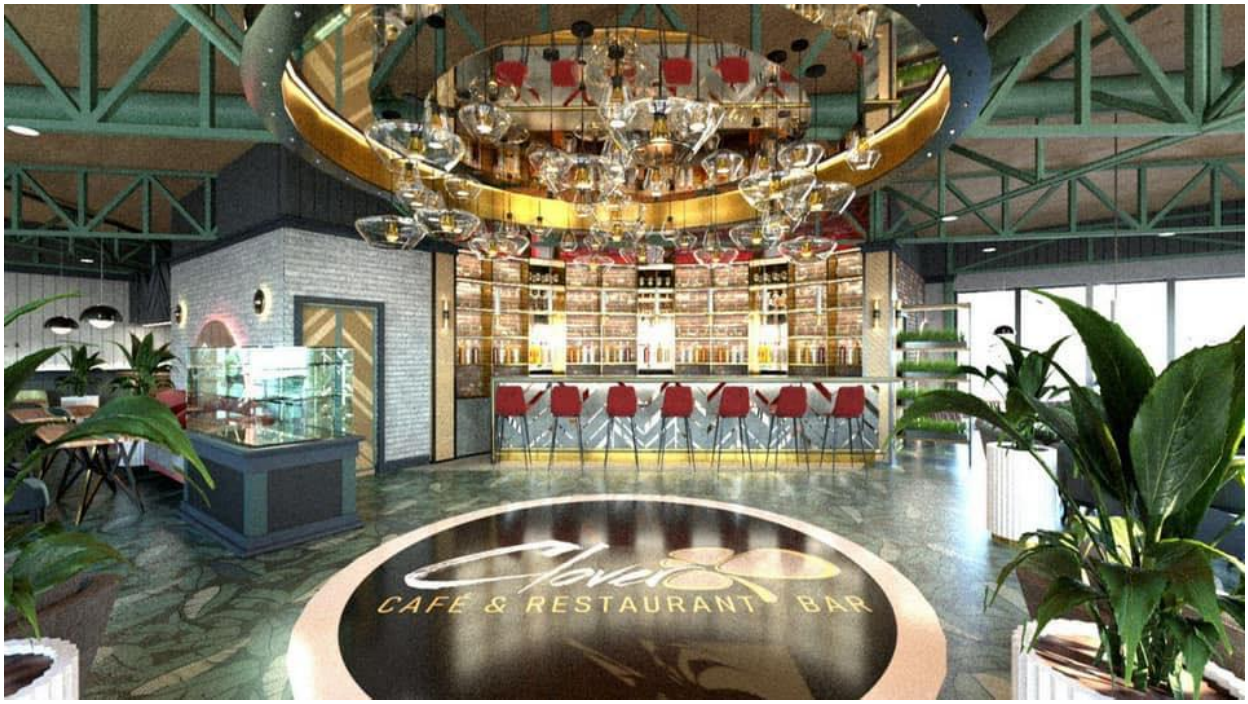


Рис. 7 Ресторан «Clover»



Рис. 8 Інвест-проєкт апарт-готель «WOL»



Рис. 9 Палац Потоцьких в місті Тульчин



Рис. 10 Палацово-парковий комплекс графа Шереметєва в селі Тиманівка

Додаток Б



Рис.11 Свято-троїцький жіночий монастир у селищі Браїлів



Рис. 12 Кар'єр у селі Черепашинці